

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:28

Petri Virtanen, Janne Jalava, Mari Ruuth

Valtakunnallisen

työtapaturmaohjelman arviointi

Tammikuu 2006

ISSN 1236-2115
ISBN 952-00-2045-4 (nid.)
ISBN 952-00-2046-2 (PDF)

Yliopistopaino
Helsinki 2006

Tiivistelmä

Petri Virtanen, Janne Jalava, Mari Ruuth. Valtakunnallisen työtaturmaohjelman arviointi Tammikuu 2006. Helsinki 2006. 44 s. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä ISSN 1236-2115; 2006:28) ISBN 952-00-2045-4 (nid.), ISBN 952-00-2046-2 (PDF)

Arvioinnin kohteena olevan Valtakunnallisen työtaturmaohjelman 2001–2005 avulla pyritään saamaan Suomen työturvallisuus kohti maailman kärkeä. Ohjelman tavoitteena on saada työtaturmien määrä ja vakavuus jatkuvaan laskuun. Ohjelman keskeisiä keinoja ovat hyvän turvallisuuskulttuurin edistäminen ja nolla-tapaturma -ajattelun soveltaminen kaikilla työpaikoilla. Ohjelmassa osoitetaan painopistealueita, turvallisuustoiminnan tavoitteita ja menettelyjä sekä konkreettisia toimenpide-ehdotuksia, joilla saataisiin Suomen työturvallisuus kansainvälisen kärjen tasolle.

Arvioinnissa on haettu vastausta kysymyksiin, miten ohjelmaa on toteutettu ja miten se on onnistunut, onko kohdennus ollut oikea, miten yhteistyö on toiminut ja mitä on saatu aikaan. Arvioinnin tarkoituksena on tarjota ohjelman toteuttajille kooste erilaisia näkökulmia ohjelman etenemisestä, valittujen toimintamuotojen toteuttamisesta ja ohjelmatoiminnan sekä työtaturmien ehkäisyyn tähtäävän toiminnan kehittämistä tulevaisuudessa. Arviointi on toteutettu monitahoarviointina eli arvioitavaa kohdetta lähestyttiin eri osallisten näkökulmista erilaisia menetelmiä käyttäen. Näkemyksiä ohjelman onnistumisesta on kysytty ohjelman toteuttajilta, johtoryhmältä ja muilta ohjelmaan jollakin tavoin liittyviltä ulkopuolisilta tahoilta.

Arvioinnin aineistona on käytetty ohjelman tuottamaa materiaalia, kuten seurantaraportteja, toimintasuunnitelmia, toimintakertomuksia, esitteitä jne. Näiden lisäksi arviointi pohjautuu kesä–syyskuussa 2005 tehtyihin ohjelman osallisten ja sidosryhmien haastatteluihin sekä sähköisen kyselyn aineistoon. Aineistojen analyysissä käytettiin soveltuvin osin erilaisia määrällisiä ja laadullisia menetelmiä.

Arvioinnin tulosten mukaan ohjelma on onnistunut erityisesti siinä, että se on ollut *innovatiivinen ja ennakkoluulottomasti tarttunut työturvallisuutta koskeviin ongelmiin*. Ohjelman funktio ei ole rajoittunut pelkästään työturvallisuuteen, vaan pyrkinyt toiminnassaan korostamaan sitä, että työturvallisuuden avulla myös ihmisten *kokonaisturvallisuutta* voidaan olennaisesti parantaa. *Ohjelma on pystynyt osaltaan edesauttamaan yritysten välistä verkostoitumista työturvallisuuden saralla*. Tämän verkostotyön helminä on luotu uusia ja innovatiivisia toimintatapoja työturvallisuuden edistämisen kentällä. Lisäksi ohjelman viestintä on ollut onnistunutta ja viestinnällinen materiaali korkealaatuista.

Arvioinnin kehittämissuosituksukset ovat:

1. Jatkossa tulisi harkita tapauskohtaisesti ohjelmien operatiivisen johtamisen siirtämistä ministeriön ulkopuolelle.
2. Ohjelmasuunnittelun terävöittäminen STM:ssä.
3. Ohjelmaperusteisen rahoittamisen pelisääntöjen täsmentäminen.
4. Rahoituspäätösten läpinäkyvyyttä ja kilpailutuselementtiä tulisi ohjelma rahoituksessa lisätä.
5. Ohjelmien rahoitusinstrumentteina tulisi pyrkiä hyödyntämään nykyistä enemmän olemassa olevia institutionaalisia rahoittajia (esim. Suomen akatemia, TEKES) kytkeillä ne kiinteäksi osaksi ohjelmaa jo suunnitteluvaiheessa.

6. Hallinnonalarajat ylittävän yhteistyön lisääminen työturvallisuuskysymyksissä kehittämällä eri ministeriöiden yhteistä kokonaisvaltaista turvallisuuskulttuuria edistävää toimintaa.
7. Vertailufoorumien ja muiden keinojen hyödyntämisen lisääminen työturvallisuuskulttuurin kehittämisessä.

Asiasanat: arviointi, ohjelmat, suositukset, työsuojelu, työtapaturmat, työturvallisuus

Sammandrag

Petri Virtanen, Janne Jalava, Mari Ruuth. Syftet med det nationella arbetsolyckfallsprogrammet 2001–2005 Januari 2006. Helsingfors 2006. 44 s. (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter ISSN 1236-2115; 2006:28) ISBN 952-00-2045-4 (inh.), ISBN 952-00-2046-2 (PDF)

Syftet med det nationella arbetsolyckfallsprogrammet 2001–2005 var att föra arbetssäkerheten i Finland mot världstoppen. Målet var att få till stånd en bestående nedåtgående trend för både olycksfallens antal och svårighetsgrad. De centrala instrumenten i programmet var att främja god säkerhetskultur och tillämpa noll-olycksfallstankegången på alla arbetsplatser i Finland. I programmet utpekades prioriteter, mål och förfaranden för säkerhetsverksamheten samt konkreta åtgärdsförslag för att höja arbetssäkerheten i Finland till internationell toppnivå.

I evalueringen har man sökt svar på frågorna hur programmet har genomförts och hur man har lyckats med det, om det inriktades på rätt sätt, hur samarbetet fungerade och vad som har åstadkommit. Avsikten med evalueringen är att göra en sammanfattning om olika synpunkter på hur programmet har framskridit, hur de utvalda verksamhetsformerna har genomförts samt hur programarbetet och verksamheten för förebyggande av arbetsolycksfall skall utvecklas. Genomförandet har betraktats från olika synpunkter, dvs. intressenterna har använt olika metoder vid evalueringen. Åsikter om hur programmet har lyckats har begärts av genomförarna, av ledningsgruppen och av utomstående aktörer som på något sätt har varit inkopplade på programmet.

Som bakgrundsmaterial för evalueringen användes det material som framställdes i samband med programmet, dvs. uppföljningsrapporter, verksamhetsplaner, verksamhetsberättelser, broschyrer osv. Därutöver baseras evalueringen på intervjuer med deltagarna och intressegrupperna i juni–september 2005 samt på materialet från den elektroniska enkäten. Vid analyseringen av materialet användes olika kvantitativa och kvalitativa metoder.

I ljuset av evalueringsresultaten har programmet lyckats särskilt väl så att det var innovativt och grep fördomsfritt tag i arbetssäkerhetsproblemen. Programets funktion har inte enbart varit begränsad till arbetssäkerheten. Ett mål var också att framhäva att det är möjligt att förbättra den totala säkerheten med hjälp av arbetssäkerheten. Inom programmet har det varit möjligt att bidra till att intensifiera företagets samarbete på arbetssäkerhetsområdet. Detta samarbete har skapat nya innovativa verksamhetsformer för att främja arbetssäkerheten. Dessutom har kommunikationen i programmet lyckats och informationsmaterialet hade hög kvalitet.

Som resultat av evalueringen rekommenderas följande åtgärder för att utveckla programarbetet:

1. Man bör i varje enskilt fall i framtiden överväga att förlägga den operativa styrningen av program utanför ministeriet.
2. Planeringen av program bör skärpas på social- och hälsovårdsministeriet.
3. Spelreglerna för programbaserad finansiering bör preciseras.
4. Transparens och konkurrensutsättning i samband med programfinansieringsbesluten bör ökas.
5. I finansieringen av program bör man alltmer utnyttja befintliga institutionella finansörer (t.ex. Finlands Akademi, TEKES) genom att anknyta dem till programmet redan i planeringsskedet.

6. Samarbetet över förvaltningsgränser i arbetssäkerhetsfrågor bör ökas genom att utveckla den helhetsbetonade verksamhet som främjar olika ministeriers gemensamma säkerhetskultur.
7. Utnyttjandet av jämförelseforum och andra utvägar bör ökas då man utvecklar arbetssäkerhetskulturen.

Nyckelord: arbetarskydd, arbetsolycksfall, arbetssäkerhet, program, rekommendationer, värdering

Summary

Petri Virtanen, Janne Jalava, Mari Ruuth. The purpose of the National Occupational Accident Prevention Programme 2001–2005 January 2006. Helsinki 2006. 44 pp. (Reports of the Ministry of Social Affairs and Health, Finland, ISSN 1236-2115; 2006:28) ISBN 952-00-2045-4 (paperback), ISBN 952-00-2046-2 (PDF)

The purpose of the National Occupational Accident Prevention Programme 2001–2005 was to intensify Finnish occupational safety and health to reach the international top level. The programme's aim was to steadily reduce the number and severity of occupational accidents. The central instruments in this work have been promoting adoption of a high-standard safety culture and applying the zero accidents approach in all workplaces. The programme prioritised certain sectors, set goals for safety activities and introduced good practices, and proposed actions to raise occupational safety and health in Finland to the international top level.

The evaluation sought to answer the following questions: How was the programme implemented and how did it succeed; was it correctly targeted; how did the cooperation work; and what was accomplished? The purpose of the evaluation is to provide the implementers with a summary of views on how the programme advanced, how the selected actions were carried out, and how programmes and actions for preventing occupational accidents should be developed in future. The evaluation has been carried out by means of assessments inquired of the parties involved using diverse methods. The implementers, the management group and involved external parties were inquired about their opinions of how the programme had succeeded.

The evaluation material consisted of the material produced in connection with the programme, such as follow-up reports, action plans, annual reports, brochures, etc. In addition to these, the evaluation is based on the interviews of those involved and of the interest groups in June to September 2005, and on an electronic inquiry. In analysing the material, different kinds of quantitative and qualitative methods were used.

The evaluation results show that the programme has been successful, especially in being innovative and without prejudice tackling occupational safety and health problems. The programme's function was not solely restricted to occupational safety and health but it also intended to emphasise that total safety can be improved by means of occupational safety and health. Within the programme it has been possible to help enterprises strengthen their cooperation networks in the area of occupational safety and health. This cooperation has yielded new innovative modes of action for promoting safety and health at work. Moreover, the programme communication has been successful and the information material is of high quality.

As a result of the evaluation, developing the following aspects is recommended:

1. It should be considered in connection with individual programmes in future if the programme's operational management should come from outside the ministry.
2. The planning of programmes should be sharpened up in the Ministry of Social Affairs and Health.
3. The rules for programme-based finance should be specified.
4. Transparency and the share of competitive bidding should be increased in the decisions concerning programme finance.

5. Existing institutional financiers (e.g. Academy of Finland, TEKES) should be utilised more in the finance of programmes by linking them closely to the programme already in the planning phase.
6. Cooperation over administrative borders in occupational safety and health questions should be increased by developing activities which promote the integrated safety culture of different ministries.
7. Utilisation of comparison forums and other instruments should be increased when developing occupational safety and health culture.

Key words: evaluation, occupational safety and health, occupational accident, programmes, recommendation, safety at work

Sisällys

1. JOHDANTO	11
2. ARVIOINTIASETELMA JA –AINEISTOT.....	12
3. OHJELMAN TAUSTA JA RAKENNE	13
4. OHJELMAN TAVOITTEET JA SUUNNITTELU	17
5. OHJELMAN TOTEUTUS.....	21
5.1 Yleistä toimeenpanosta.....	21
5.2 Ohjelman viestintä.....	25
5.3 Rahoitetut hankkeet.....	27
5.4 Yhteistyöverkostojen aktivointi	30
6. HANKEKOHTAISET ARVIOT	31
6.1 MET Haastamme -työympäristökilpailu.....	31
6.2 Nolla tapaturmaa -foorumi	33
6.3 RaTuKe -hanke.....	34
6.4 Kohti turvallista Suomea -viestintäkampanja	35
6.5 Valtakunnallinen tapaturmapäivä	36
7. OHJELMAN TULOKSELLISUUS JA ONNISTUMISET	37
8. JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISSUOSITUKSET	40

1. Johdanto

Työturvallisuus on tullut yhä merkittävämmäksi osaksi niin yksityisen kuin julkisenkin sektorin toimintaa. Työturvallisuus nähdään aikaisempaa selkeämmin osaksi työyhteisöjen koko toimintaa mukaan lukien toiminnan tuloksellisuus, tuotavuus, kilpailukyky, eettisyys ja yhteiskuntavastuu, toiminnan laatu sekä kestävä kehitys.

Valtakunnallisen työtaturmaohjelman 2001–2005 avulla pyritään saamaan Suomen työturvallisuus kohti maailman kärkeä. Ohjelman tavoitteena on saada työtaturmien määrä ja vakavuus jatkuvaan laskuun. Ohjelman keskeisiä keinoja ovat hyvän turvallisuuskulttuurin edistäminen ja nolla-taturma-ajattelun soveltaminen kaikilla työpaikoilla. Ohjelmassa osoitetaan painopistealueita, turvallisuustoiminnan tavoitteita ja menettelyjä sekä konkreettisia toimenpideehtotuksia, joilla saataisiin Suomen työturvallisuus kansainvälisen kärjen tasolle.

Työtaturmaohjelmaa on valmisteltu valtioneuvoston asettamassa työsuojeluneuvottelukunnassa, jolla on erillinen työtaturmajaosto. Työtaturmaohjelmaa on toteutettu yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, työmarkkinajärjestöjen, yrittäjäjärjestöjen, alan tutkimus- ja rahoituslaitosten sekä työpaikkojen työsuojelutoimintaa edistävien tahojen kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö tilasi Net Effect Oy:ltä työtaturmaohjelman lopuarvioinnin keväällä 2005. Arvioinnin tavoitteena oli muodostaa kokoava näkemys ohjelman etenemisestä ja onnistumisesta, tuloksista sekä kehitettyjen ratkaisujen hyödyntämismahdollisuuksista. Arvioinnissa painotettiin ohjelman tuloksellisuutta, toiminta- ja yhteistyömallien toimivuutta sekä ohjelman organisoinnin ja ohjauksen tarkoituksenmukaisuutta.

Arvioinnin suorittamisesta vastasivat VTT, dosentti Petri Virtanen, VTT Janne Jalava ja KM Mari Ruuth Net Effect OY:stä sekä TkT Veli-Pekka Nurmi. Arvioinnin tekoon osallistui myös VTT Mikko Wennberg. Arviointi toteutettiin touko-joulukuussa 2005 ja sen aineisto koostui haastatteluista, sähköisestä kyselystä ja ohjelman sekä siihen kuuluvien projektien dokumentaatiosta. Arviointihankkeen loppuksi järjestettiin paneeli, jossa arvioinnin alustavia johtopäätöksiä testattiin. Paneeli koostui työtaturmaohjelman kanssa läheisessä yhteistyössä olleista henkilöistä sekä ohjelman toteuttajatahoista.

2. Arviointiasetelma ja –aineistot

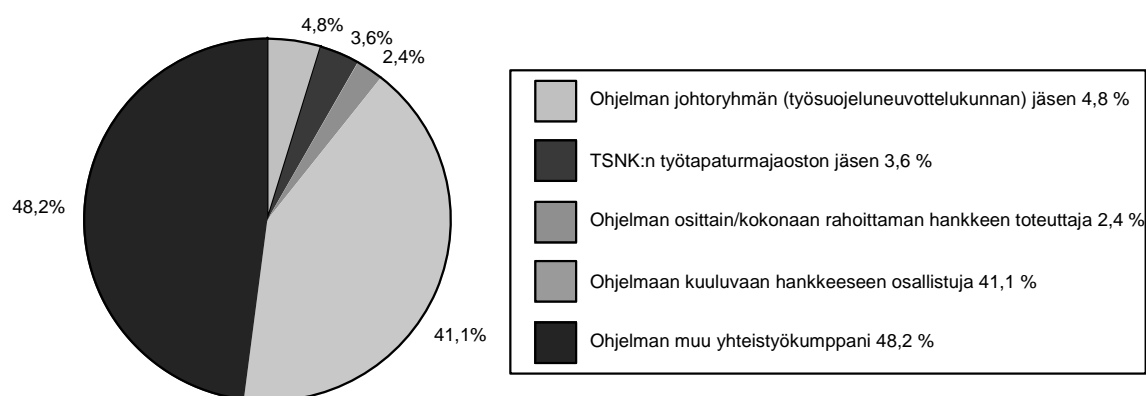
Arvioinnissa on haettu vastausta kysymyksiin, miten ohjelmaa on toteutettu ja miten se on onnistunut, onko kohdennus ollut oikea, miten yhteistyö on toiminut ja mitä on saatu aikaan. Arvioinnin tarkoituksena on tarjota ohjelman toteuttajille kooste erilaisia näkökulmia ohjelman etenemisestä, valittujen toimintamuotojen toteuttamisesta ja ohjelmatoiminnan sekä työtapaturmien ehkäisyyn tähtäävän toiminnan kehittämistä tulevaisuudessa.

Arviointi on toteutettu monitahoarviointina eli arvioitavaa kohdetta lähestyttiin eri osallisten näkökulmista erilaisia menetelmiä käyttäen. Näkemyksiä ohjelman onnistumisesta on kysytty ohjelman toteuttajilta, johtoryhmältä ja muilta ohjelmaan jollakin tavoin liittyviltä ulkopuolisilta tahoilta.

Arvioinnin aineistona on käytetty ohjelman tuottamaa materiaalia, kuten seurantaraportteja, toimintasuunnitelmia, toimintakertomuksia, esitteitä jne. Näiden lisäksi arviointi pohjautuu kesä–syyskuussa 2005 tehtyihin ohjelman osallisten ja sidosryhmien haastatteluihin sekä sähköisen kyselyn aineistoon. Aineistojen analyysissä käytettiin soveltuvin osin erilaisia määrällisiä ja laadullisia menetelmiä.

Haastatteluihin liittyi kolmenlaisia tavoitteita arviointitiimin kannalta. Ensimmäinen haastattelut auttoivat arvioitavaa kohdetta koskevan ymmärryksen syventymistä. Toiseksi haastatteluissa voitiin kysyä haastateltavien mielipidettä ohjelman onnistumisesta ja merkityksestä. Kolmanneksi asiantuntijoiden haastatteluissa voitiin testata arviointitiimin tekemiä havaintoja hankkeen onnistumisesta. Haastatteluja tehtiin kaiken kaikkiaan 28 kappaletta.

Kyselyosuus toteutettiin elokuussa 2005 sähköisenä kyselynä. Kyselylomake laadittiin haastattelujen tuottaman tiedon pohjalta. Lomakkeessa oli sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Kyselyn kohteeksi valittiin kaikki keskeiset sidosryhmät. Kyselyn vastaajat edustivat laajasti ohjelman sidosryhmiä. Kyselyyn saatiin vastauksia 168 kappaletta ja vastausprosentti oli noin 30 prosenttia. Vastausprosenttia voidaan pitää vähintäänkin kohtuullisena. Lisäksi voidaan pitää todennäköisenä, että kyselyyn vastasivat aktiivisimmin ne, jotka ovat olleet ohjelman kanssa enemmän tekemisissä ja tuntevat hankkeen hyvin. Vastaajien joukossa oli kaikkien keskeisten sidosryhmien edustajia (Kuvio 1).

Kuvio 1. Vastaajien jakauma vastaajaryhmittäin.

Arviointitiimi sai käyttöönsä kaiken relevantin ohjelman tuottaman asiakirja-aineiston. Dokumenttiaineistolla luotiin ymmärrystä hankkeen kulusta ja niitä käytettiin tulkintojen apuvälineinä. Tuotetut asiakirjat ja hankedokumentit otettiin osittain myös suoraan arvioinnin kohteiksi.

3. Ohjelman tausta ja rakenne

Palkansaajille on viime vuosina sattunut Suomessa vuosittain runsaat 100 000 korvaukseen johtanutta työtapaturma- ja ammattitautitapausta. Työtapaturmien määrä on noin 20 % kaikista Suomessa tapahtuvista tapaturmista. Vakavista työtapaturmista on sattunut noin 90 % miehille. Kuolemaan johtaneiden työpaikkatapaturmien määrä on vuosina 1999–2003 vaihdellut 33–50 välillä. Merkittävä osa tapaturmaisista työkuolemista Suomessa sattuu työpaikkatapaturmien lisäksi työmatkaliikenteessä.¹

Suomalainen työtapaturmataajuus on noin 31 työtapaturma- ja ammattitautitapausta miljoonaa työtuntia kohden. Yleisimmät tapaturmatyypit ovat esineisiin satuttaminen, kaatuminen, liukastuminen ja kompastuminen. Sairauspoissaoloihin kuluu arviolta noin 2 % työllisten henkilöiden työpäivistä. Tulevaisuudessa työikäisen väestön vanhenemisen arvioidaan nostavan sairastavuutta.¹

Väkilukuun suhteutettuna tapaturmaisesti kuolleiden määrä on lisääntynyt koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa mutta vähentynyt liikenne- ja työtapaturmissa 1970-luvulta lähtien. Tapaturmaisesti kuolleiden kokonaismäärä suhteutettuna asukaslukuun on pysynyt Suomessa jokseenkin samalla tasolla yli sadan vuoden ajan ollen noin 50 ihmistä vuodessa 100 000 asukasta kohti. Määrä on Euroopan unionin korkein ennen 1.5.2004 tapahtunutta unionin laajentumista. Työikäisten miesten osuus tapaturmaisesti kuolleista on Suomessa poikkeuksellisen korkea. Keskeinen selittävä tekijä on suomalainen turvallisuuskulttuuri ja sen keskeiset ongelmat: taipumus uhkarohkeaan käyttäytymiseen ja humalahakuinen alkoholinkäyttö.¹

Turvallisuustyössä pyritään kustannusoptimiin, jossa riskienhallintakustannusten ja vahinkokustannusten summa on alimmillaan tai lähellä sitä. Keskeisimmät turvallisuustoimenpiteistä kansantaloudelle aiheutuvat kustannukset ovat työvoima-, materiaali-, energia- sekä kone- ja laitekustannuksia. Toimenpiteillä saavutetut hyödyt taas näkyvät kuolleiden, loukkaantumisten ja vammautumisten vähentymisenä, vähentyneinä omaisuus- ja ympäristövahinkoina sekä toiminnan ja tuotannon keskeytysten lyhenemisenä.

Toisaalta erityisesti henkilövahinkojen osalla tapaturmien määrän ja seurausten vähentämisen voidaan katsoa olevan itseisarvo ilman optimointipyrkimystä. Tavoitteena tulisi olla yhteiskunta, jossa kenenkään ei tarvitse kuolla, vammautua tai loukkaantua tapaturmaisesti; ei työssä, kotona tai vapaa-aikana.

Tutkittaessa teknisten järjestelmien häiriöitä on havaittu, että yli 90 % kaikista häiriöistä johtuu perussyyltään ihmisen tekemistä virheistä, mutta vain suhteellisen pieni osa näistä on peräisin etulinjan henkilöstöstä. Suurin osa ratkaisevista virheistä on tehty aiemmin kunnossapidon, suunnittelun tai erilaisen päällikköäson päätöksenteon yhteydessä.²

Onnettomuuksien syntymiseen vaikuttavat useat rinnakkain ja ketjussa olevat tekijät. Nämä johtavat muutamiin yleisiin organisaation toiminnassa ilmeneviin puutteellisiin, joita voidaan kutsua yleisiksi virhelähteiksi:

- *suunnittelu* (rakenteen puutteellinen ergonomia; saattaa koskea koko asennusta, yksittäistä työvälinettä tai laitetta),

¹ Arjen turvaa. Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Valtioneuvoston periaatepäätös 23.9.2004.

² Reason, J. Human Error. Cambridge University Press. Cambridge 1990. 302 p.

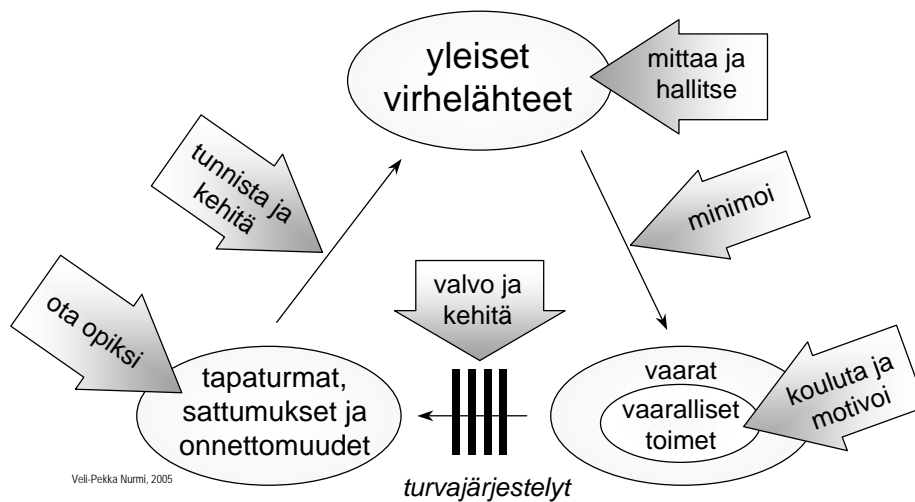
- *koneet, laitteet ja työvälineet* (koneet, laitteet ja työvälineet ovat huonossa kunnossa, niitä on huonosti käytettävissä tai ne soveltuvat huonosti käyttötarkoitukseensa),
- *menettelytavat* (puutteelliset, tehtävään huonosti soveltuvat menettely- ja työtavat),
- *virheitä edesauttavat tekijät* (epäsuotuisat työskentelyolosuhteet, työympäristö tai muut ihmisen työsuoritusta haittaavat tekijät),
- *työtilojen puhtaanapito ja järjestys* (työtilojen puutteellinen siivous tai esim. työvälineiden huono järjestys tai näiden laiminlyönti),
- *koulutus* (työntekijöiden puutteellinen koulutus ja perehdytys, epäonnistuneet henkilövalinnat työtehtäviin tai ammattitaidon puute tai näiden puuttuminen),
- *ristiriitaiset tavoitteet* (ristiriidat, jotka syntyvät siitä, että työntekijän on tehtävä ratkaisuja tuotannollisten, taloudellisten, hallinnollisten, sosiaalisten ja henkilökohtaisten prioriteettien välillä noudattamalla johdon ennalta määäämiä ja hyväksymiä, optimaalisia ja tietyt laatuvaatimukset täyttäviä työmenetelmiä ja ohjeita),
- *tiedonkulku ja viestintä* (yrityksen toimipisteiden, osastojen tai työntekijöiden välisessä tiedonkulussa esiintyvät puutteet),
- *organisaatio* (yrityksen toiminnassa tai hankkeiden hallinnassa esiintyvät puutteet, jotka johtuvat organisaation rakenteellisista virheellisyyksistä),
- *koneiden, laitteiden ja työvälineiden kunnossapito* (koneiden, laitteiden ja työvälineiden puutteellinen ylläpito ja huolto) sekä
- *työntekijöitä ja työympäristöä suojaavat toimenpiteet* (työntekijöiden ja työympäristön puutteellinen suojele toimintahäiriön sattuessa).^{3, 4 & 5}

Turvallisuutta parannetaan mittaamalla ja hallitsemalla yleisiä virhelähteitä, vähentämällä koulutuksen, perehdytyksen ja motivoinnin avulla vaarallisia toimenpiteitä, ottamalla opiksi sattuneista onnettomuuksista sekä kehittämällä turvajärjestelyjä (Kuvio 2).

³ Groeneweg, J: Controlling the Controllable. The Management of Safety. 3rd revised edition. DSWO Press. Leiden 1996. 357 p.

⁴ Reason, J. Managing the Risks of Organizational Accidents. Ashgate Publishing Company. Brookfield 1997. 252 p.

⁵ Nurmi, V-P. Sähköpalojen riskienhallinta. TUKES-julkaisu 3/2001. Helsinki 2001. 113 s.

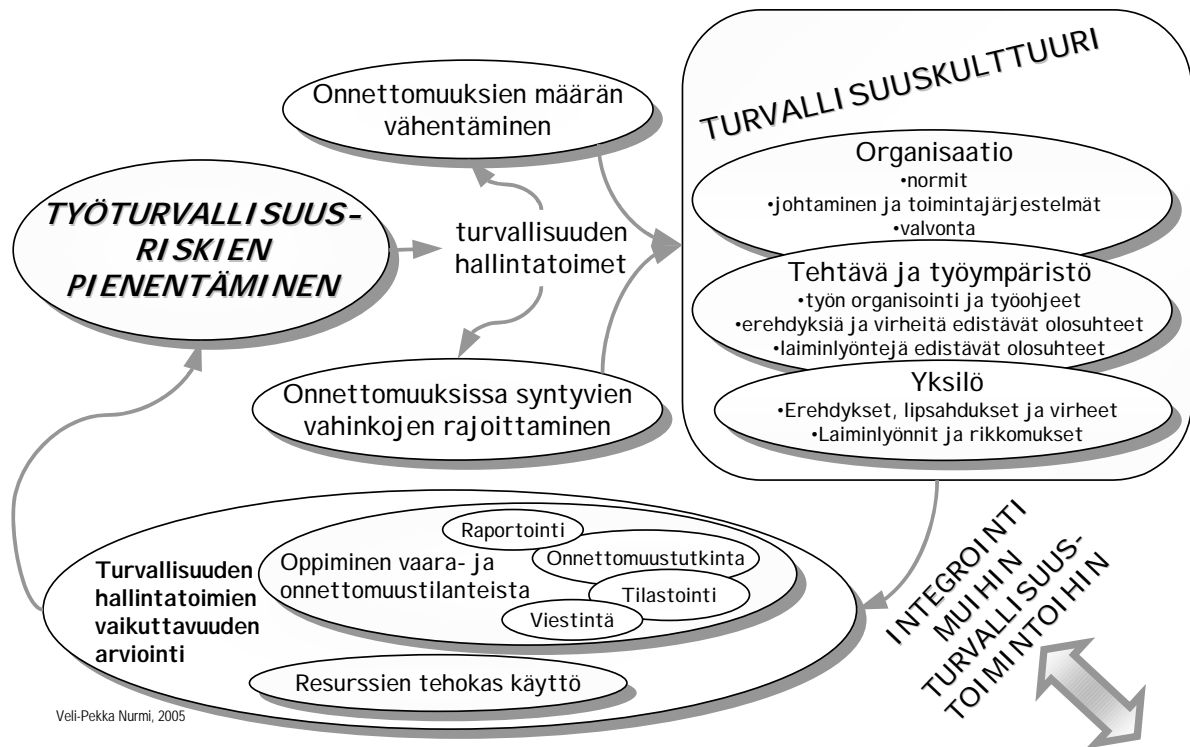
Kuvio 2. Turvallisuuden hallinnan tukijalat.^{4 & 6}

Onnettomuuden välittömänä syynä on tyypillisesti jokin yksittäisen henkilön tekemä erehdys, lipsahdus, virhe, rikkomus tai laiminlyönti, joka ohittaa tai läpäisee turvallisuuden varmistamiseksi käytetyt turvajärjestelyt. Välittömien syiden taustalla on tunnistettavissa välittävänä tekijöinä onnettomuuden syntymiseen vaikuttamassa erilaiset erehdyksiä, virheitä ja laiminlyöntejä edistävät, tehtävään ja työympäristöön liittyvät olosuhteet. Nämä taas kumpuavat pohjimmiltaan erilaisista normeista, töiden organisoinnista sekä toimintajärjestelmien tilaa ja johtamistapaa kuvaavista käytännöistä. Mikäli halutaan todella vaikuttaa onnettomuuden syihin ja syntymiseen, tulee vaikuttaa juuri normeihin, johtamiseen ja työn organisointiin.^{5, 6 & 7}

Toimittiinpa sitten jonkin organisaation piirissä tai työn ulkopuolella, turvallisuuskulttuurista riippuu hyödynnetäänkö käytössä olevat tekniset mahdollisuudet ja etsitäänkö uusia turvallisuuden parantamiseksi (Kuvio 3). Toimintakulttuurista riippuvat myös menettelytavat ja johtaminen, esimerkiksi se miten arvostetaan laitteiden ja laitteistojen asennus-, käyttö- ja huolto-ohjeita tai paljonko panostetaan vaikkapa kunnossapitoon tai ylipäänsä varautumiseen ja onnettomuuksien ehkäisyyn.⁵

⁶ Nurmi, V-P. Palontutkinnan perusteet. Suomen Palopäällystiitto ry. Helsinki 2005. 86 s.

⁷ Levä, K. Turvallisuusjohtamisjärjestelmien toimivuus: vahvuudet ja kehityshaasteet suuronnettomuusvaarallisissa laitoksissa. TUKES-julkaisu 1/2003. Helsinki 2003. 163 s.

Kuvio 3. Työturvallisuuden hallinnan kokonaisuus.

Työtapaturmaohjelman pyrkimyksenä on ollut nimenomaan hyvän turvallisuuskulttuurin edistäminen ja toteutuminen työpaikoilla. Hyvän turvallisuuskulttuurin mukaisella toiminnalla pyritään siihen, että työtapaturmien määrä ja vakavuus saadaan jatkuvaan laskuun. Lisäksi ohjelma on painottanut työtapaturmien torjunnan merkitystä keskeisenä osana työelämän laatua ja ihmisten hyvinvointia.

Ohjelman operatiivisesta ohjauksesta on vastannut työturvallisuuskeskuksessa toimiva ohjelmapäällikkö. Ohjelmalla asetettiin johtoryhmä, jossa on edustettuina työturvallisuusalan keskeiset valtakunnalliset toimijat ja organisaatiot. Ohjelman toteutuksen koordinoinnista ja seurantatoimenpiteistä vastasi työsuojeluneuvottelukunnan tapaturmajaosto. Ohjelmaa on toteutettu yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen, työmarkkinajärjestöjen, yrittäjäjärjestöjen, alan tutkimus- ja rahoituslaitosten sekä työpaikkojen työsuojelutoimintaa edistävien tahojen kanssa.

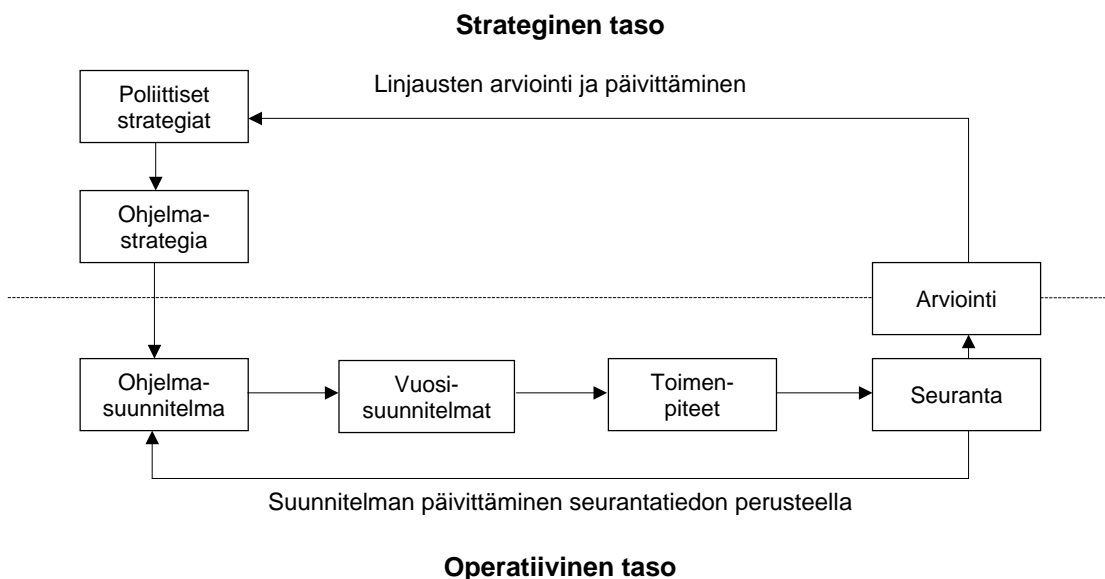
4. Ohjelman tavoitteet ja suunnittelu

Ohjelman suunnittelua on arvioitu seuraavien kriteerien perusteella:

- Ohjelman suunnittelussa ovat mukana kaikki ohjelman onnistumisen kannalta relevantit sidosryhmät.
- Ohjelman suunnittelu perustuu systemaattiseen toimintaympäristön analyysiin.
- Ohjelmasuunnitelma selvästi ilmaisee mitkä ovat ohjelman konkreettiset tavoitteet ja millä keinoilla ne saavutetaan.
- Suunnitellut toimenpiteet ovat oikeassa suhteessa ohjelman resursseihin ja ohjelman tavoitteet on mahdollista saavuttaa olemassa olevin resurssein

Työtaturmaohjelman taustalla ovat sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2001 laatimat sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiset linjaukset. Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiassa 2010 on päälinjauksina muun muassa terveyden ja toimintakyvyn ylläpito ja työelämän vetovoiman lisääminen. Tätä tukee sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan työsuojelustrategia, jossa työtaturmien ja ammattitautien torjunta on yksi keskeinen tavoite.

Sosiaali- ja terveysministeriön kutsuma asiantuntijatyöryhmä valmisteli vuonna 2000 työtaturmien torjunnan toimintapoliittisen muistion 'Kohti 0-tapaturmaa'. Toimintapoliittinen muistio hyväksyttiin kolmikantaisesti työmarkkinajärjestöjen kanssa käydyissä keskusteluissa. Muistiossa esitettiin, että Suomessa valmistellaan ja toteutetaan valtakunnallinen työtaturmien torjuntaohjelma, jonka keskeisenä tavoitteena on nolla-tapaturma -ajattelun saattaminen kaikkien yritysten ja julkisten organisaatioiden toiminnan osaksi. Tähän ehdotukseen pohjautuen sosiaali- ja terveysministeriön koordinoimana alettiin valmistella valtakunnallista työtaturmaohjelmaa. Ohjelman suunnittelu on jatkuva prosessi. Kuviossa 4 on hahmotettu ohjelman suunnitteluprosessin elinkaari.

Kuvio 4. Ohjelmasuunnittelun prosessi.

Hyvä ohjelmasuunnittelu edellyttää paitsi onnistunutta strategisen tason suunnittelua niin myös onnistunutta strategioiden operaationalisointia. Operatiivisen tason ohjelmasuunnitelmasta tulisi selvittää miten ohjelman resurssit, toimenpiteet, tulokset ja tavoitteet kytkeytyvät toisiinsa. Toisin sanoen ohjelmasuunnitelman tulisi konkreettisesti purkaa auki ohjelman interventioogiikka.

Työtaturmaohjelman ohjelma-asiakirja on luonteeltaan enemmän yleisellä tasolla liikkuva ohjelmastrategia kuin varsinainen ohjelmasuunnitelma. Tästä syystä ohjelman operatiiviset toimet ja tavoitteet (sekä niiden välinen suhde) jäi jossain määrin epäselväksi. Sekä haastatteluissa että kyselyssä nousi esiin, että kokonaiskuvaa ohjelmasta oli vaikea hahmottaa. Keskustelu ohjelmasta käytiin yhtäältä yleisellä strategisella tasolla että toisaalta ohjelmarutiinien pyörittämiseen liittyen. Suunnitelmaa, joka olisi eksplisiittisesti kytkenyt nämä kaksi tasoa yhteen, ei ollut.

"Yksi ongelma on konkretian puute, että se ohjelma ei konkretisoidu arkikäytäntöön vaan jää julistuksen tasolle."

"Painopisteitä on ollut tavattoman paljon"

"Sen olisi tullut keskittyä selvemmin vain joihinkin teemoihin"

"Siellähän oli parikymmentä toimenpidesuosituksia!"

"Operatiiviset tavoitteet ja toimet epäselviä. Ylätasoa ns. strategiat enemmän esillä. Eli miten toimia ruohonjuuritasolla on jäänyt usein sivuun."

"Yksittäisiä tavoitteita oli aivan liikaa, niitä taisi olla lähemmäs viisikymmentä. Se oli kyllä aika absurdia."

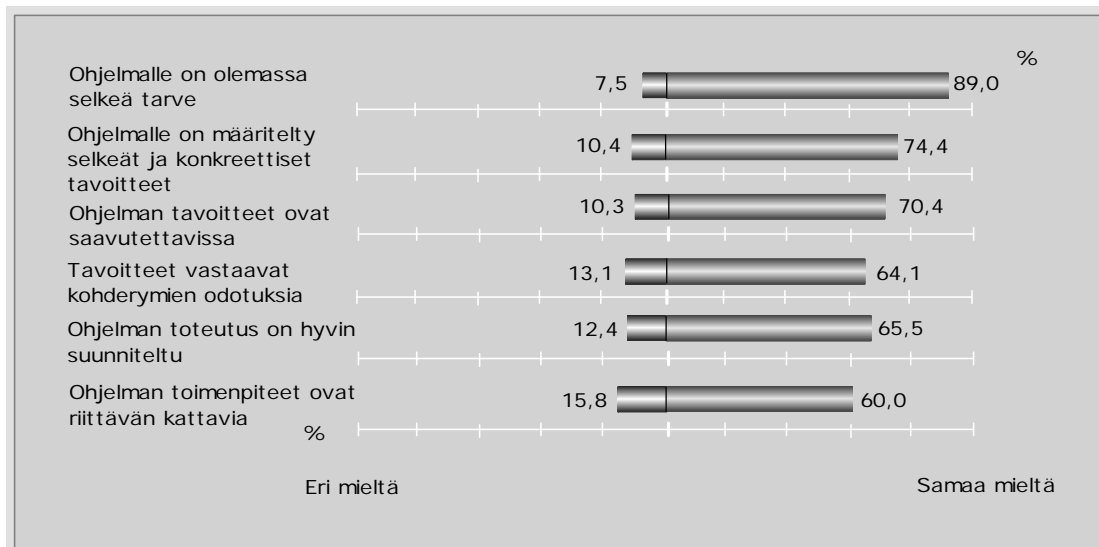
"Tältä puuttuu konkreettiset tavoitteet, ei saisi olla tällaista ympäripyöreätä. Kakku on liian iso."

"Fokus olisi voinut olla suppeampi. Olisi parempi keskittyä työtaturmiin ja niihin liittyviin tapaturmiin. "

Mainitusta ongelmasta huolimatta ohjelman suunnitteluun oltiin pääsääntöisesti hyvin tyytyväisiä. Tätä selittää ennen muuta se, että ohjelma suunniteltiin laajalaisessa yhteistyössä eri osapuolten kesken.

"Laaja taustajoukko tekee ohjelmasta vähän kömpelön. Mutta sillä varmistetaan se, että kritiikkiä ei tule niin paljon sivusta päin."

Sähköisessä kyselyssä ohjelman tavoitteita ja suunnittelua arvioitiin yhteensä seitsemän väittämän avulla. Kaikki vastaajaryhmät olivat hyvin yksimielisiä näkemyksissään. Ohjelman tavoitteita ja suunnittelua koskevista väittämistä selvästi eniten yksimielisiä oltiin ohjelman tarpeesta (Kuvio 5). "Ohjelmalle on olemassa selkeä tarve" -väittämän ryhmäkohtaisten keskiarvot vaihtelivat välillä 4,4–5,0. Kaikissa ryhmissä matalin keskiarvo annettiin väittämälle "Ohjelman toimenpiteet ovat riittävän kattavia" vaihteluvälin ollessa 3,5–4,0.

Kuvio 5. Ohjelman tavoitteet ja suunnittelu: kaikki vastaajat

Kyselyssä ja haastatteluissa vastaajia pyydettiin arvioimaan ohjelman tavoitteita ja suunnittelua myös sanallisesti. Esitetyistä mielipiteistä nousivat esille ennen muuta seuraavat asiat:

- Ohjelmalle on olemassa selvä tarve
- Ohjelman fokus on epämääräinen
- Tavoitteita ja toimenpiteitä on liikaa
- Ohjelma on koettu etäiseksi
- Operatiiviset tavoitteet ja toimet epäselviä

"Lähtöasetelma on ihan oikea – tapaturmia ei saisi tapahtua."

"0-tapaturmaa on ajatuksena ehdottoman ok Kohderyhmäongelma: tavoittaa vain huiput, on keskinäisen kehumisen kerho. Ne jotka eniten tarvitsisivat apua, eivät sitä tämän ohjelman kautta saa. Silti pidän ohjelmaa erittäin tärkeänä avauksena ja asennemuokkauksena."

"Tämä on hirveän kapea-alainen. Kyllä me vähän vierastetaan tällaista kokonaisjohtamisen pilkkomista. Tämä tietysti palvelee enemmän teollisuusliittoja."

"Se on suunnattu riskialoille, mikä on ihan hyväksyttävää"

- Haastatellut ja kyselyn vastaajat -

Tavoitteet ja suunnittelu

- ❖ Ohjelma valmisteltiin laaja-alaisessa yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Kaikki keskeiset ryhmät pääsivät vaikuttamaan ohjelman suunnitteluun.
- ❖ Ohjelmalle asetetut tavoitteet jaettiin laajasti ja tarve ohjelmalle tunnustettiin yleisesti. Tämä loi hyvät edellytykset ohjelman toteuttamiselle ja yhteistyölle.
- ❖ Ohjelma-asiakirja on enemmän politiikkajulistus kuin ohjelma-suunnitelma, joka kuvaa ohjelman tavoitteiden, resurssien, toimenpiteiden, tulosten ja vaikutusten väliset suhteet loogisella ja johdonmukaisella tavalla. Tämän vuoksi ohjelman interventio-logiikka jäi jossain määrin epäselväksi.
- ❖ Ohjelman resursointiin nähden ohjelman tavoitteet ja suunnitellut toimenpiteet olivat jossain määrin liiankin kunnianhimoisia

5. Ohjelman toteutus

5.1 Yleistä toimeenpanosta

” Tämä ohjelma on ollut positiivinen yllätys. Vähän ajattelin aluksi, että tämä on taas näitä julistuksia.”
- haastateltava –

Ohjelman toimeenpanoa on arvioitu seuraavien kriteerien perusteella:

- **Ohjelman toimeenpano on ohjelmasuunnitelman mukaista**
- **Valitut toimintamuodot tukevat ohjelman tavoitteiden toteutumista**
- **Ohjelman rahoittamat hankkeet tukevat ohjelman tavoitteita**
- **Ohjelman näkyvyys kohderyhmässä on ollut hyvä**

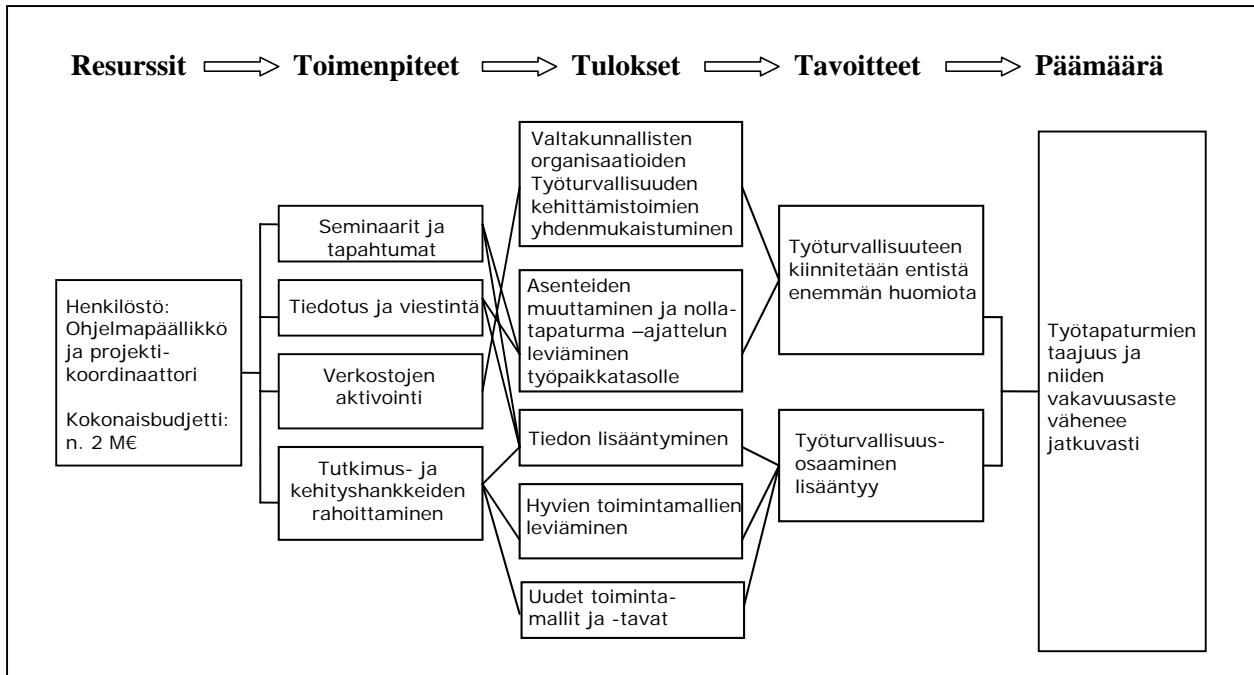
Keskeisin työtaturmien torjunnan kehittäminen tapahtuu työpaikoilla. Työtaturmaohjelman pyrkimyksenä on ollut kannustaa ja tukea työpaikoilla tapahtuvien kehittämishankkeiden käynnistämistä ja pyrkiä saamaan aikaan pysyviä hyviä toimintatapoja ja -menetelmiä.

Työpaikkojen toiminnan tukemiseksi ohjelmassa on toteutettu kohdennettuja tutkimus- ja tiedotushankkeita. Lisäksi keskeisenä toiminnan painopisteenä on ollut nolla-tapaturma -ajattelun soveltamista edistävää tiedotus, koulutus ja työpaikkatason hyvien käytäntöjen kokoaminen ja levittäminen.

Työtaturmaohjelman toiminnat on jaoteltu kolmelle toiminnan tasolle:

- Valtakunnallisten organisaatioiden yhteistyö ja synergia sekä ohjelman tuki työpaikoille.
- Työpaikkojen omat toimenpiteet.
- Valtakunnallisten organisaatioiden omat toimenpiteet.

Ohjelman toimintalogiikkaa on hahmoteltu kuviossa 6.

Kuvio 6. Ohjelman interventiologiikka

Ohjelman toimenpiteet voidaan jakaa neljään ryhmään:

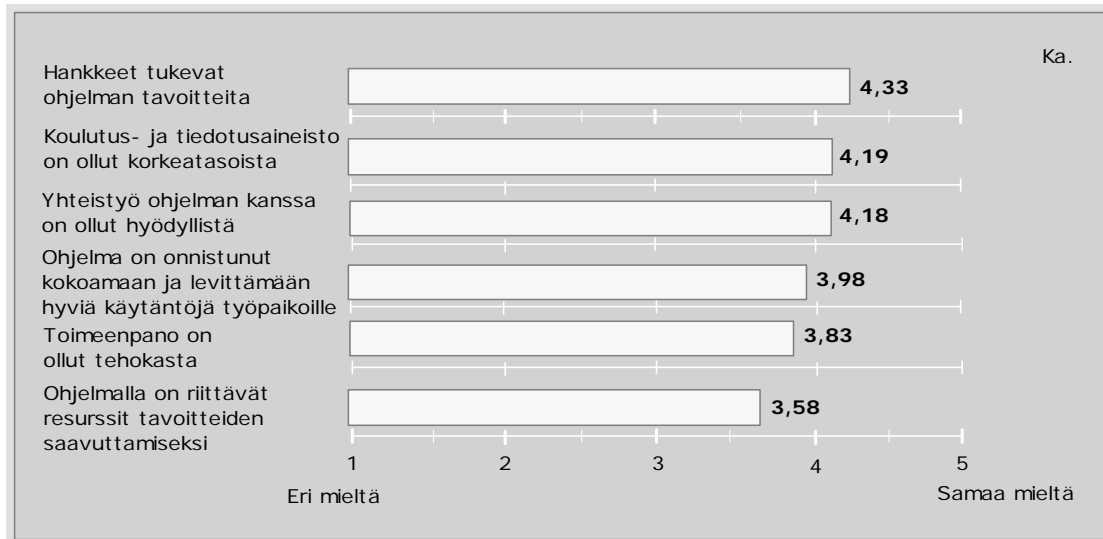
- Seminaarien ja tapahtumien järjestäminen
- Tiedotus- ja viestintätoiminta
- Työturvallisuusalan verkostojen toiminnan aktivointi
- Tutkimus- ja kehityshankkeiden rahoittaminen

Ohjelman viestintää, hankerahoitusta sekä verkostojen aktivoimistoimintaa on tarkasteltu erikseen luvuissa 5.2, 5.3 ja 5.4.

Arvioinnin yhteydessä toteutetussa sähköisessä kyselyssä ohjelman toimeenpanoa tarkasteltiin kahdeksan väittämän avulla. Myönteisimmin suhtauduttiin väitteeseen "Ohjelmassa mukana olevat hankkeet tukevat ohjelman tavoitteita" ryhmäkohtaisten keskiarvojen vaihdella välillä 4,1–4,8. Hankkeiden *relevanssi* voidaan tämän perusteella arvioida siis varsin hyväksi.

Kaikissa ryhmissä matalin keskiarvo annettiin väittämälle "Ohjelmalla on riittävät resurssit tavoitteiden saavuttamiseksi", ohjelman osittain tai kokonaan rahoittaman hankkeen toteuttajien näkemys oli kaikista kriittisin (ka 2,5). Tämä kuvastaa aiemmin esiin tullutta ongelmaa ohjelman tavoitteiden laajuudesta ja interventiologiikan epämääräisyydestä.

Kokonaisuutena arvioiden kyselyn vastaajat arvioivat ohjelman toimeenpanon onnistuneen varsin hyvin, kuten kuviosta 7 voidaan nähdä.

Kuvio 7. Ohjelman toimeenpanon toteutus

Edellä mainittujen tekijöiden lisäksi ohjelman vahvuuksina esille nousi ohjelman operatiivisen johtamisen siirtäminen STM:n ulkopuolelle sekä ohjelmapäällikön ja –koordinaattorin toisiaan täydentävä osaaminen ja tehokas työote. Kuten eräs haastatelluista toteaa:

”Ohjelmapäällikön ja -koordinaattorin sijoittaminen STM:n ulkopuolelle on ollut onnistunut ratkaisu.”

Kyselyssä ja haastatteluissa vastaajia pyydettiin arvioimaan ohjelman toimeenpanoa myös sanallisesti. Esitetyistä mielipiteistä nousivat esille ennen muuta seuraavat asiat:

- Resurssien niukkuus ja toimintamuotojen runsaus suhteessa resursseihin
- Ohjelman suuntautuminen ennestään hyvälle yrityksille
- Ohjelman fokuksen laajentaminen kokonaisturvallisuuteen

Jokainen mainituista asioista jakoi näkemyksiä. Pääsääntöisesti kuitenkin nämä asiat koettiin ohjelman toimeenpanon ja tavoitteiden saavuttamisen kannalta ongelmiksi. Seuraavassa kutakin on tarkasteltu lähemmin.

Resurssien niukkuus suhteessa toimenpiteiden määrään

Yksi useimmiten esiin noussut huoli oli ohjelman laajasta fokuksesta aiheutuva toimenpiteiden runsaus suhteessa annettuihin resursseihin. Erityisesti kyseenalaistettiin hankerahoituksen merkitys. Kun toimet hajoavat laajalle alueelle jää väistämättä panokset yksittäisiin toimenpiteisiin tai toimenpidetähtämiin vähäisiksi.

”Miksi tehdä ohjelmia, kun ei ole resursseja toteuttaa. Nyt ohjelma keräsi siipiensä alle muiden rahoittamia tutkimuksia, pystymättä rahoittamaan itse niitä.”

”Ohjelmaan on liitetty jo aikaisemmin käynnistettyjä siihen alunperin kuulumattomia hankkeita. Niiden hyödyntäminen näyttää jääneen retuperälle.”

”Ohjelmaa on hoidettu liikaa oto-tyyppisesti. Omat resurssit jääneet vajaiksi suhteessa ohjelman laajuuteen ja vaativuuteen.”

”Kyllä näiden ohjelmien tehokkuutta pitäisi jatkossa mieltä hyvin tarkkaan. Nää on liian yleisiä. Pitäisi suunnata täsmällisempiin hankkeisiin. ”

”Aivan liian vähän voimavaroja, toiminta jäänyt näpertelyn ja demonstraatioiden tasolle. Laajennus työelämästä kokonaisturvallisuuteen jäi voimavarojen ja osin viestinnällisen osamisen puutteessa vain huitaisuiksi. Olisi kannattanut keskittää nekin voimavarat työturvallisuuden parantamiseen.”

Ohjelman suuntautuminen ennestään hyvälle yrityksille

Toinen yleinen ohjelman toimenpiteitä kohtaan esitetty kritiikki oli, että ohjelman toimenpiteet on suunnattu ennestään hyvälle yrityksille. Toisin sanoen sellaisille yrityksille, jotka jo lähtökohtaisesti ovat työturvallisuustyön eturintamassa.

Kritiikin mukaan toimenpiteiden suuntaaminen ennestään hyvälle yrityksille kasvattaa hyvien ja huonojen välistä eroa entisestään. Eräänä seurauksena tästä voi olla organisaatioiden polarisoituminen työturvallisuuden suhteen. Valitun toimintalinjan puolustajien mukaan taas turvallisuuskulttuurin kehittyminen etujoukkoon kuuluvissa yrityksissä vie pitkällä tähtäimellä kehitystä eteenpäin myös muissa organisaatioissa.

”Tämä on lisännyt osaamista niiden henkilöiden keskuudessa jotka ovat olleet mukana.”

”On pystytty vaikuttamaan niihin yrityksiin joilla muutenkin on asiat aika hyvin. Niiden yritysten verkostoitumista on edistetty.”

”Tässä on se paradoksi, että ne kiinnostuu näistä hankkeista, joilla muutenkin asiat ovat hyvin.”

”Ne yritykset joissa asiat ovat hyvin ne ovat kiinnostuneet. Nyt pitäisi panostaa siihen, että saadaan ne pienet yritykset mukaan. Jos korkealentoisesti puhutaan turvallisuuskulttuurista ei ne pienet nyrkki-pajat joissa ne ongelmat ovat koe sitä omakseen. Pk-yrityksiä kiinnostaa se paljon jää viivanalle, jos me panostetaan henkilösuojaimeen. Ei niitä kiinnosta imago, kuten jotain suuryrityksiä.”

”Tietoisuus on lisääntynyt. Valitettavasti vaan ehkä niissä yrityksissä joissa on aikaisemminkin niihin panostettu. Mutta se että on saatu pääjohtajatason ihmisiä puhumaan näistä asioista on varmasti innostanut tällä kentällä toimivia ihmisiä.”

Ohjelman fokuksen laajentaminen kokonaisturvallisuuteen

Vuonna 2004 ohjelmassa keskeiseksi teemaksi nostettiin kokonaisturvallisuus eli turvallisuus kaikilla elämän osa-alueilla. Fokuksen laajentaminen jakoi keskeisten sidosryhmien näkemyksiä. Kriitikoiden mukaan tämä hajotti entisestään ohjelman resursseja.

” Ehkä hieman liikaa otettiin kokonaisturvallisuushommaa tähän mukaan. Se on tietysti tärkeä asia, koska se aiheuttaa yrityksille kustannuksia. Mutta loppuvaiheessa tää ohjelma meni vähän sivurateelle, koska nää ei kuulu työtaturmien ja niiden vakuutusten piiriin. Sillä alueella on muutenkin toimintaa”

”Näin jälkepäin ehkä paljastuu ongelmaksi että se kokonaisturvallisuuskenttä jää hajanaiseksi”

”Työturvallisuus on kokonaisuus. Ei sitä voida eristää muusta kokonaisuudesta. Tässä on ollut vähän sitä henkeä että on eristetty. Työssä jaksaminen ja työkyky on tästä ulkona.”

”Nyt vasta lopussa nostettiin esiin tämä yleinen turvallisuuskulttuuri ja kokonaisturvallisuus. Aluksi se torpattiin pois vaikka se oli alkuperäisessä ohjelmasuunnitelmaluonnoksessa. ”

5.2 Ohjelman viestintä

Ohjelman viestinnän pyrkimyksenä on ollut turvalliskulttuurin ja nollatapaturma-ajattelun levittäminen. Ohjelma keskeisin viestinnällinen ponnistus oli vuonna 2004 toteutettu Kohti turvallista Suomea –kampanja. Tätä kampanjaa on arvioitu erikseen hankekohtaisissa arvioissa (luku 6.4).

Kohti turvallista Suomea –kampanjan ohella Työtaturma-ohjelma tuotti ja oli mukana tuottamassa tiedotusaineistoa, jonka tarkoituksena oli tarjota konkreettista tietoa hyvistä käytännöistä ja välineistä, joita sovelletaan onnistuneesti suomalaisilla työpaikoilla.

Tiedotusaineisto arvioitiin laajasti onnistuneeksi ja korkeatasoiseksi. Viestinnän onnistumiseen suhtauduttiin kuitenkin kokonaisuudessa varsin kaksijakoisesti. Toisaalta viestintä ja tiedotustoiminta nähtiin ohjelman tärkeimmäksi osaluueeksi ja arviot onnistumisesta olivat myönteisiä, mutta toisaalta moitittiin ohjelman vähäistä näkyvyyttä.

”Ohjelmaa on hoidettu jotenkin salaa. Viestintä pitäisi olla tärkeän asian vaatimalla tasolla. Ainakin ensimmäinen vuosi meni aivan huomaamatta. Miten on paikalliset tarpeet viestinnässä hoidettu. Eipä juuri mitenkään.”

” Viestinnän merkitystä ei oikein osattu tiedostaa.”

”Maakunnissa ohjelma on näkynyt 2 kirjettä vuodessa, yksi tilaisuus, johon en päässyt. Pk-keskittynyt hanke?”

”Olen ohjelmaa sivusta seuraava, enkä osallistu sen toimenpiteisiin mitenkään. Ohjelman tiedottaminen yrityksessämme hoituu tiedottajamme ja turvallisuushenkilöstön voimin. Amatööriys loistaa, kun minusta pitäisi enemmän jalkautua ja oikeasti kertoa, mitä tavoitellaan ja miten.”

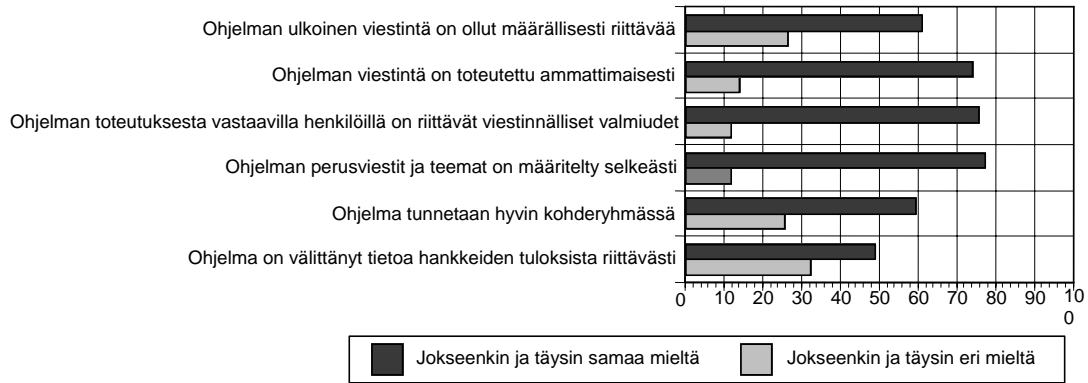
”Osui pa silmiin jopa sellainen uutislähetys, jossa kerrottiin hankkeen tuloksista.”

”Tieto ohjelmasta ei jostain syystä tavoittanut minua, olen ollut päätoimisesti turvallisuustehtävissä vuodesta 1973. Olen siitä sitten kyllä saanut toisen käden tietoa, asiat sinänsä ovat tuttuja.”

”Näkyvyys ei ole ollut riittävää. Esim. meidän työpaikalla kaikki työsuojelutehtävissä olevat saati muut työntekijät eivät ole kuulleetkaan tai millään tavoin osallistuneet ohjelmaan. Ei ole tiedotettu ajoissa eikä aina oikeille toimijoille. ”

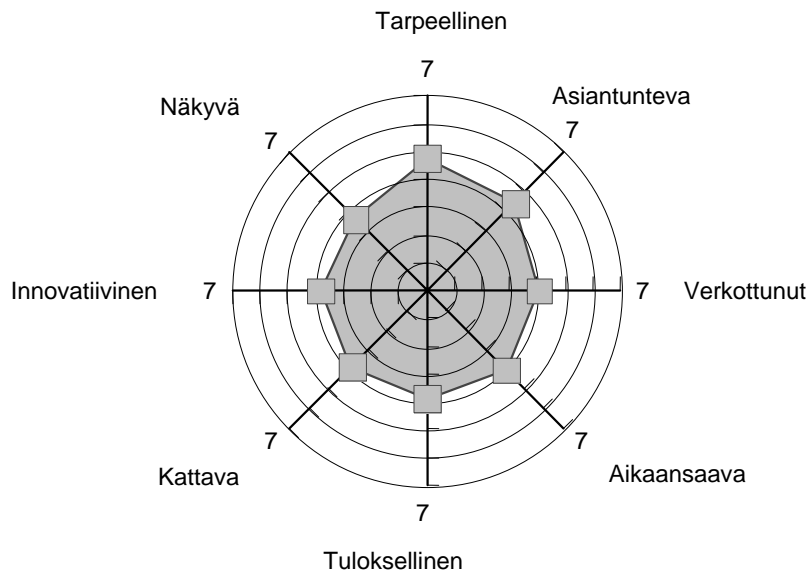
- Haastatellut ja kyselyn vastaajat -

Kyselyssä myönteisimmin suhtauduttiin väittämään "Ohjelman perusviestit ja teemat on määritelty selkeästi", keskiarvojen vaihteluväli oli 3,0–4,6. Kaikissa vastaajaryhmissä väittäjä "Ohjelma on välittänyt tietoa hankkeiden tuloksista riittävästi" sai vähiten kannatusta keskiarvojen vaihdellessa välillä 2,5–3,7. (Kuvio 8).

Kuvio 8. Ohjelman viestinnän toimivuus

Viestinnän osa-aluetta tarkasteltaessa myös ohjelman imagon rakentaminen on tärkeällä sijalla. Ohjelman imago on vastausten mukaan suhteellisen myönteinen. Huonoiten sen imagon rakentamisessa on onnistunut näkyvyyden osa-alue. Toisaalta kaikilla osa-alueilla on parantamisen varaa, kuten kuviosta 9 voimme havaita. Mikään ohjelman imagoon liittyvä osa-alue ei kuitenkaan ole täysin pettänyt.

Kuvio 9. Ohjelman imago

Taulukko 1. Ohjelman imagon ja viestinnän toteutus vastaajaryhmien mielipiteiden mukaan

	Ohjelman johtoryhmän jäsen	TSNK:n työtaturma- jaoston jäsen	Ohjelman rahoittaman hankkeen toteuttaja	Ohjelmaan kuuluvaan hankkeeseen osallistuja	Ohjelman muu yhteistyökumppani
Innovatiivinen	3,86	3,67	2,75	4,00	3,75
Kattava	4,29	3,50	3,25	4,03	3,73
Tarpeellinen	4,86	4,67	5,00	4,84	4,68
Aikaansaava	4,29	4,17	3,25	4,05	4,03
Näkyvä	3,86	4,67	3,25	3,63	3,59
Verkottunut	4,43	4,67	4,00	3,92	4,05
Asiantunteva	4,57	4,67	4,50	4,58	4,41
Tuloksellinen	4,00	3,50	3,50	4,02	3,86

Ohjelman imagon rakennusta ja viestinnän onnistumista voidaan havainnoida myös eri vastaajaryhmien mielipiteiden avulla. Taulukosta havaitaan, että laatusanojen keskiarvot vastaajaryhmittäin sijoittuivat välille 2,75–5,00. Ohjelman johtoryhmän jäsenet, ohjelman osittain/kokonaan rahoittaman hankkeen toteuttajat, ohjelmaan kuuluvaan hankkeeseen osallistujat sekä ohjelman muut yhteistyökumppanit antoivat korkeimman arvon ohjelman tarpeellisuudelle. TSNK:n työtaturmajaoston jäsenet nostivat arvioissaan yhtä korkealle tarpeellisuuden lisäksi Työtaturmaohjelman näkyvyyden, verkottuneisuuden ja asiantuntevuuden.

5.3 Rahoitetut hankkeet

Työtaturmaohjelman on rahoittanut tutkimus- ja kehityshankkeita yhteensä 922 526 eurolla. Kaiken kaikkiaan rahoitettuja hankkeita on 22 kappaletta.⁸ Rahoitusta on käytetty tutkimus- ja tiedotushankkeisiin, työpaikoilla toteutettaviin kehittämishankkeisiin sekä muihin työtaturmaohjelmaan liittyviin hankkeisiin. Tapaturmaohjelman hakuohjeiden mukaan rahoitettavilla hankkeilla tulee olla yleistä merkitystä ja niiden avulla saatavan tietämyksen tulee olla levitettävissä laajasti suomalaisille työpaikoille. Hakemuksille ei ollut erillisiä hakuaikoja. Päätökset hankkeiden rahoituksesta on tehnyt Työsuojeluneuvottelukunnan työtaturmajaosto.

⁸ Luvussa ei ole mukana ei ole tätä arviointihanketta. Rahoituspäätöksiä on huomattavasti enemmän, koska samaan hankkeeseen liittyen on tehty useampia rahoituspäätöksiä.

Taulukko 2. Rahoitetut hankkeet

1. RATUKE
2. Työturvallisuuskoulutuksen valtakunnallinen selvitys
3. Työolotutkimus 2003
4. Työtaturmaohjelman vaikuttavuuden seurannan ja arvioinnin mittaaminen
5. Työtaturmaohjelman tiedotus (tilausmenettely)
6. Työtaturmaohjelman välineopas
7. Nolla tapaturmaa –foorumi
8. Työturvallisuuden hyvät käytännöt
9. Kysely työsuojelun ammattihenkilöstölle
10. MET Haastamme työympäristökilpailu
11. Tietoa ja inspiraatiota tapaturmien torjuntaan multimedialta
12. Työturvallisuusriskien arviointi rakennusyhtiössä
13. Vakavien työpaikka- ja työmatkatapaturmien epidemiologinen ja laadullinen luonnehdinta sekä tapaturmaprofiilin kehittäminen (VARMA)
14. Työpaikkojen näkemys työturvallisuuskoulutuksesta
15. Työyhteisön työsuojausasiiantuntemuksen arviointi- ja kehittämismalli
16. Liikkumisesta johtuvien vakavien työpaikka- ja työmatkatapaturmien syyt ja riskitekijät
17. Henkilöstön koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ja niiden torjunnan merkitys työyhteisöissä
18. Rakennuttajan mahdollisuudet rakennushankkeen turvallisuuden varmistamisessa ja rakennuttajan työturvallisuustehtävät
19. Työtaturmien aiheuttamat kustannukset – Työturvallisuuden merkitys työpaikkojen tuottavuuteen
20. Uuden sukupolven turvallisuuskilpailu – Konseptin jatkokehittäminen ja toteutus elintarviketeollisuudessa
21. Vaaratilanteiden/poikkeamien tutkinnan ja riskienhallinnan vuorovaikutuksen kehittäminen
22. Hyvä turvallisuusjohtaminen yhteisellä rakennustyömaalla – Toimintaoppaan päivitys

Yli puolet Työtaturmaohjelman rahoittamista hankkeista oli luonteeltaan tutkimus- ja selvityshankkeita. Ottaen huomioon ohjelman tavoitteet sekä toisaalta rahoituksen vähäisyyden pitivät monet epätarkoituksenmukaisena kohdentaa rahoitusta tutkimustyypiseen toimintaan.

”Ne hankkeet jotka tehtiin yrityksissä oli varmasti vaikuttavia. Mut sit siellä oli sellaisia hankkeita kuin esimerkiksi se jossa työsuojauspäälliköiden - näkemyksiä kysyttiin. Se oli sellaista ”nice to know” -tietoa. Se oli puhdas selvitystyö. ”

"Me aika hyvin jo tiedetään missä ne ongelmat on. Erilaisten välineiden kehitys on tällaisissa ohjelmissa ihan hyvä asia, mutta ongelmien kartoittaminen ei kuulu tällaiselle hankkeelle."

"Se ei ole hirvittävän hyvä jos tällaisessa hankkeessa pystytään osoittamaan, että on löydetty paljon uusia ongelmia – pikemminkin pitäisi pystyä esittämään niitä ratkaisuja jo olemassa oleviin ongelmiin."

"Pitäisi keskittyä ongelmien ratkaisuun ei niiden etsimiseen."

Useat kiinnittivät huomiota myös siihen, että Työterveyslaitos sai merkittävästi rahoitusta. Työtaturmaohjelman jakamasta noin 0,9 M€:sta hieman yli 0,4 M€:a on osoitettu työterveyslaitokselle. Muita merkittäviä rahoituksen saajia oli esimerkiksi Työturvallisuuskeskus. Työterveyslaitoksen suhteen nostettiin esiin erityisesti jääviyshuoli, joka ilmenee esimerkiksi seuraavista haastattelulausunnoista:

"Se mikä minua on kiusannut on että, siellä parhaimmillaan kävelee puolet pihalle kun päätöstä tehdään. On tullut mieleen, että onkohan tää nyt ihan viisasta."

"Ne jääviysongelmat jotka siellä tuli oli hassuja. Välillä joka kokouksessa oli sellainen tilanne, että hakijana oli TTL, jolloin lähes puolet joutui jääväämään itsensä"

Toisaalta potentiaalisten hakijoiden kenttä on suhteellisen kapea. Näin ollen hyviä hakijoita löytyy myös suhteellisen pienestä joukosta organisaatioita. Päätoimisia toimijoita työsuojeluhallinnon ulkopuolella on aika vähän.

Ylipäätään Työtaturmaohjelman rahoituksen merkitystä pidettiin kyseenalaisena, koska ohjelman mahdollisuudet rahoittaa olivat vähäisiä. Useissa tapauksissa ohjelma pystyi tarjoamaan vain osarahoituksen ja hankkeen toteutuminen jäi ehdolliseksi muiden rahoittajien toiminnasta. Varsinkin merkittävimpien hankkeiden olisi katsottu toteutuneen myös ilman Työtaturmaohjelman panosta.

"Alunperin olisi pitänyt miettiä, onko ohjelman tarkoituksena rahoittaa hankkeita, kun resurssit ovat olleet niin pienet, eikö olisi voitu suunnata niitä enemmän tiedotukselliseen toimintaan."

"Hankaluutena on ollut se, että ohjelma on pystynyt myöntämään useissa tapauksissa vain pienen osan kokonaisrahoituksesta ja monen hankkeen toteutuminen on ollut kiinni TSR:n tuesta. TSR kuitenkin tekee itsenäisiä päätöksiä omien kriteeriensä mukaisesti ja yhteisrahoitus ei ole ollut automaattista."

"Enemmänkin ollut kysymys siitä, että ollaan oltu mukana tänä sateen varjon kanssa liikkeellä ja rahoitetaan hankkeita jotka olisivat muutenkin toteutuneet."

"Onhan siellä on ollut ihan hyviä asioita, mutta ei sitä rahanjakoa olisi kannattanut sotkea tähän"

"Mikä tossa on tuntunut negatiiviselta, niin kyllä ne hankkeet ja niistä tehtävät rahoituspäätökset on tullut vähän ilman systematiikkaa."

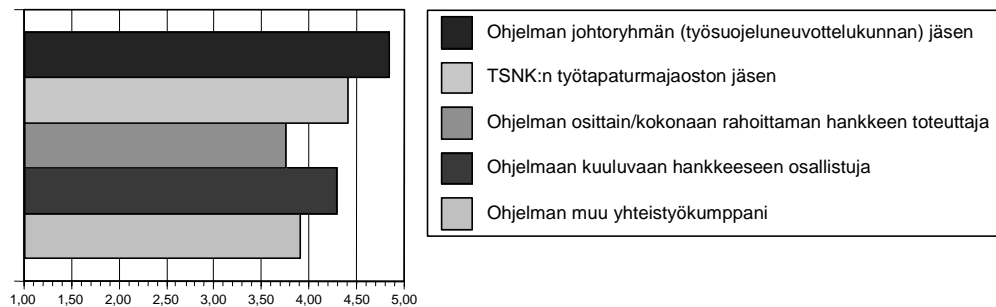
"Ei tapaturmaohjelman kannattaisi jakaa rahaa. Tapaturmaohjelmasta jaetaan pieni siemenraha, mutta sitten tarvitaan isäksi TSR:n rahoitus."

"Ohjelmassa on keskitytty jo olemassa oleviin hankkeisiin. Kyllä nämä hankkeet olisivat toteutuneet ilman tätä ohjelmaakin."

5.4 Yhteistyöverkostojen aktivointi

Kyselyn perusteella keskeiset sidosryhmät näyttivät olevan tyytyväisiä ohjelman onnistumiseen koskien valtakunnallisten organisaatioiden toiminnan yhdensuuntaistamista työturvallisuuden edistämiseksi. Korkein keskiarvo 4,83 annettiin ohjelman johtoryhmän jäsenten keskuudessa.

Ohjelma on onnistunut yhdensuuntaistamaan valtakunnallisten organisaatioiden toimintaa työturvallisuuden kehittämisessä

Kuvio 10. Ohjelman vaikutus valtakunnallisten organisaatioiden työturvallisuuden kehittämiseen

Toki yhteistyöverkoston aktivoinnissa olisi voitu onnistua myös hieman paremmin. Ministeriöiden välinen synnergia ei saavuttanut ehkä kaikkein optimaalisinta tasoa. Kuten eräs haastatelluista toteaa, "tässähän oli tavoitteena, että tämä olisi ollut myös ministeriöiden välistä yhteistyötä, se on kuitenkin ollut olematonta." Myös sitä toivotaan, että nyt saavutetut yhteistyömuodot jatkuisivat myös tulevaisuudessa.

"Silloinkin jo kun mietittiin tätä ohjelmaa todettiin, että kaikelle tälle löytyy jo olemassa olevat toimijat: viranomaiset, rahoittajat jne. Tavoitteena oli eri tekijöiden yhteen saattaminen. Paras tulos on se jos nämä toimijat tajuaisivat, että näitä asioita pitää tehdä joka tapauksessa. Jos nämä nyt synnytyt toiminnot jäis henkiin."

Ohjelman toimeenpano

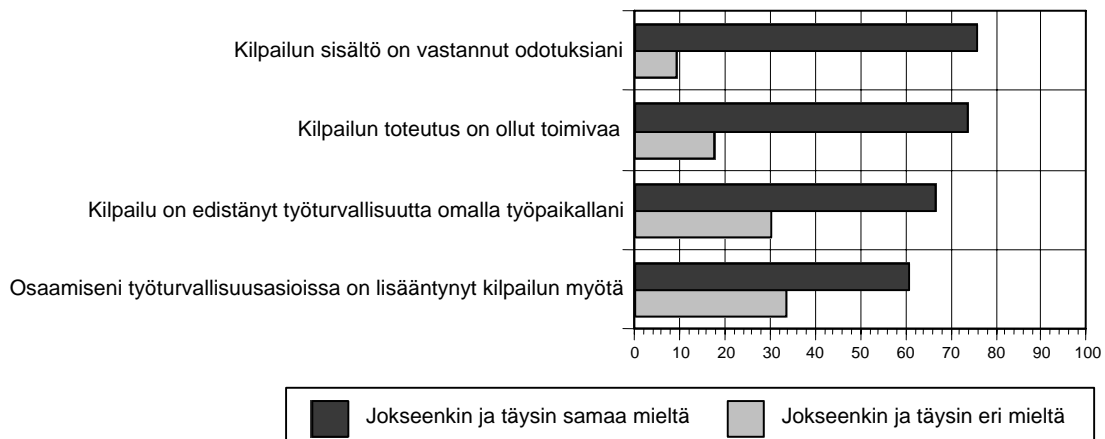
- ❖ Ohjelma on tuottanut korkeatasoista tiedotus- ja koulutusaineistoa, jolle on ollut myös kysyntää.
- ❖ Toimenpidelinjoja oli liikaa ja liian laajalla spektrillä: paitsi tavoitteiden myös toimenpiteiden fokus olisi pitänyt olla tarkemmin rajattu.
- ❖ Hankerahoituksen rooli ohjelman toimeenpanossa on kyseenalainen; erityisen ongelmallisena ohjelman tavoitteiden näkökulmasta on pidetty ohjelman varojen kohdentamista tutkimus ja selvityshankkeille
- ❖ Ohjelma on onnistunut hyvin valtakunnallisten työturvallisuutta kehittävien organisaatioiden aktivoinnissa

6. Hankekohtaiset arviot

6.1 MET Haastamme -työympäristökilpailu

MET Haastamme on metalli- ja elektroniikkateollisuuden työympäristökilpailu vuosille 2002–2005. Kilpailun tavoitteena nopeuttaa yritysten tuottavuuden, turvallisuuden ja viihtyisyyden kehittymistä huipputasolle. Kilpailu on avoin kaikille metalli- ja elektroniikkateollisuuden yrityksille ja työpaikoille. Osallistuminen on kilpailuun maksutonta. Kilpailu alkoi vuonna 2002 ja jatkuu vuoden 2005 loppuun.

MET Haastamme -työympäristökilpailua tarkasteltiin neljän väittämän avulla. Ryhmäkohtaiset keskiarvot väittämittäin sijoittuivat välille 3,0–5,0. ”Kilpailun sisältö on vastannut odotuksiani” –väittämästä vastaajat olivat eniten samaa mieltä (keskiarvojen keskiarvo 4,2).

Kuvio 11. MET Haastamme –työympäristökilpailun profiili

Kyselyyn saatujen vastausten mukaan motiivit työympäristökilpailuun osallistumiseen liittyivät esimerkiksi haluun kehittyä ja saada lisää tietoa, ajattelun juurruttamiseen, henkilöstön sitouttamiseen, asiantuntijakommenttien saamiseen sekä oman työpaikan turvallisuustason ja houkuttelevuuden parantamiseen. Näitä seikkoja ilmentävät seuraavat esimerkkivastaukset.

”Olemme kilpailussa mukana. Mielestäni erinomainen kehittämistyökalu.”

”Ulkopuolisen asiantuntijan arviot Henkilöstön tietojen ja kiinnostuksen lisääminen => voitto, joka lisää kiinnostusta asiaan edelleen + hengen kohotus”

”Halusimme panostaa ja edetä työturvallisuudessa, ja nähdä oma sijoittumismme valtakunnallisessa tasossa. Arviointikäynneillä saisimme asiantuntijoilta palautetta työympäristön kehittämiseen korjattavista kohdista. Kilpailussa menestymisen halu motivoi yhä paremmalle tasolle työturvallisuudessa.”

”Tuntuu, että ainoa motiivi on ollut työsuojeluorganisaatiomme mahdollisuus päästä pokkaamaan pokaalit. Arviointikohteiden syvempää analyysiä en nähnyt missään. Linjaorganisaatiossa on niin paljon työtä tuotannon varmistamisessa, että resurssit aitoon työympäristön eteen ponnisteluun tuntuvat aivan alimitoitetuilta.”

Useammassa vastauksessa kiitosta saivat asiantuntevat arvioijat, joiden kanssa on ollut mahdollisuus keskustella rakentavasti. Kilpailun etuina mainittiin myös pitkäjänteisyys ja systemaattisuus, vertailutiedon saaminen toimialalta, uusien kehitysideoiden syntyminen, verkostoitumisen tehostuminen jne. Kilpailun myötä turvallisuustason katsottiin parantuneen ja asenteiden kehittyneen.

"Turvallisuustason selkeä parantuminen omalla työpaikalla."

"Turvallisuusasenteiden kehitys-/muokkaus entistä tuottavampaan ja turvallisempaan työpaikkaan."

"Auditoijien asiantuntemusta on pystynyt hyvin hyödyntämään, koska palautetta on saanut sekä suullisesti että kirjallisesti. Auditoijat ovat olleet hyvin tehtäviensä tasalla."

"Asiantuntevat arvioijat joiden kanssa on ollut rakentavaa keskustelua työympäristön parantamisesta. Elmeri-arviointimenetelmän käyttöönotto tuottannon viikottaiseksi havainnointimenetelmäksi kilpailun myötä."

"Systemaattisuus, hyvin valmisteltu, ulkopuolinen asiantunteva arviointi."

"On hyvä, että yrityksen ulkopuoleltakin on ammennettavissa ajatuksia ja toteutusmalleja turvallisuuden eteenpäin viemiseen. Verkostoituminen on varmaan ollut aiempaa tehokkaampaa."

Kilpailun huonoina puolina mainituiksi tulivat esimerkiksi omien resurssien vähäisyys tai vastuuhenkilön puuttuminen, uusien ajatusten leviämisen hitaus, arvioinnin tulkintojen vaihtelu, pikkutarkat säännöt sekä käytännönläheisen koulutusmateriaalin puuttuminen.

"Omien resurssien vähäisyys siis työajan puute."

"Oma toimintamme, puuttuu selkeä vastuuhenkilö joka oikeasti tietäisi ja olisi kiinnostunut siitä miksi ja missä olemme mukana ja mitä kaikkea voisimme siitä saada irti."

"Uudet ajatukset jäänevät työsuojeluorganisaatioon, eivätkä tunnu etenevän kovin pontevasti sieltä eteenpäin."

"Kilpailun luonne edellyttäisi arvioinnin linjakkuutta. Nyt on selvää vaihtelua tulkinnoissa eri arvioiden toimesta."

"Vaikka sarjoja muutettiin alussa, niin vieläkin samassa sarjassa olevien lähtökohdat ja tuotteet ovat niin erilaisia."

"Lainsäädäntöä tiukemmat kriteerit, joille oli vaikea löytää perustetta."

"Ehkä joiltakin osin pikkutarkat säännöt, joilla ei välttämättä ole merkitystä käytännön toimintaan. Kokonaisuudessaan kilpailussa ei ole juurikaan ollut huonoja puolia."

"3T-Ratkaisut konsulttitoimiston ylivalta. Käytännönläheisen ja selkeän yrityksen henkilöstölle suunnatun koulutusmateriaalin puuttuminen."

"Vuositteiset palkitsemispäivien koulutuksellista antia olisi voinut mainostaa enemmän. Nyt vain harvoista ei palkituista organisaatioista lähtenyt väkeä liikkeelle, vaikka tilaisuuden anti on ollut hyvä. Kilpailu on keskittynyt tavoitteissaan tehtaan puolelle ja konttoriväki unohdettu esim. asentajat, jotka matkustavat paljon, kuinka heidän työturvallisuuttaan voisi kehittää. Alueellinen tasa-arvo ei ole toteutunut koulutus- ja infotilaisuuksien järjestämisessä."

”Osa tietokysymyksistä ei vastaa käytännön turvallisuusasioiden tietämistä lattiatasolla. Kompakysymykset kuuluvat tietokilpailuihin, vaikkakin hajontaa niillä saadaan.”

6.2 Nolla tapaturmaa -foorumi

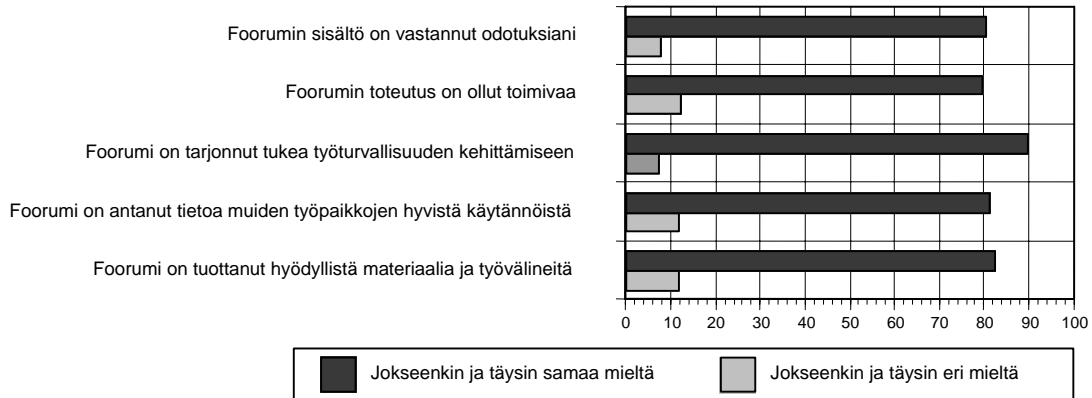
”Nollatapaturmafoorumi on esimerkki siitä miten nämä kaikki hankkeet olisi pitänyt hoitaa. Niiden pitäisi jäädä elämään jälkeenkäin päin. Hankkeiden pitäisi olla jatkuvan kehityksen hankkeita eikä yksittäisiä selvityksiä.”

- Haastateltava -

Nolla tapaturmaa -foorumi on suomalaisten työpaikkojen vapaaehtoisesti muodostama verkosto. Foorumiin kuuluu erikokoisia työpaikkoja erilaisilta toimialoilta. Foorumin keskeisenä toiminta-ajatuksena on toinen toisiltaan oppiminen yli toimialarajojen.

Nolla tapaturmaa -foorumiin liittyminen on maksutonta. Jäsenenä työpaikat saavat tietoa muiden työpaikkojen hyvistä käytännöistä ja oppia parhailta kansainvälisiltä työpaikoilta. Nolla tapaturmaa -foorumin järjestää seminaareja, joissa jäsenille pyritään tarjoamaan tukea ja välineitä työpaikkansa työturvallisuuden kehittämiseen sekä toisilta työpaikoilta että asiantuntijoilta.

Asenneväittämiä Nolla tapaturmaa -foorumiin liittyen oli yhteensä viisi. Keskiarvot ryhmittäin vaihtelivat välillä 2,5–4,8. Kaikkien viiden väittämän kohdalla TSNK:n työtapaturmajaoston jäsenet antoivat matalimmat keskiarvot (2,5–3,0).

Kuvio 12. Nolla tapaturmaa -foorumin profiili

Motiivit Nolla tapaturmaa -foorumiin osallistumiseen liittyivät muun muassa tiedon ja tuen saamiseen, motivaation lisäämiseen, sairauspoissaolojen ja työtapaturmien vähentämiseen sekä yrityksen imagon parantamiseen. Esille tulivat myös halukkuus hyvien käytäntöjen levittämiseen ja verkostoitumiseen.

”Tuen ja tiedon saanti kohti 0-tapaturmaa tavoitetta.”

”Tietojen saaminen ja vertailu. Eväitä työturvallisuuden parantamiseksi Ehkä myös motivaation lisääminen ja yrityksen imagon nostaminen.”

”Nolla tapaturma ajattelu tuli myös vuonna 2003 konsernin tavoitteeksi ja täten kansalliseen hankkeeseen oli helppo liittyä.”

"Levittää omia hyviä käytäntöjämme ja saada uusia hyviä käytäntöjä yrityksemme turvallisuuden kehittämiseen."

"Työtapaturmien vähentäminen, sairauspoissaolojen pienentäminen"

"Turvallisempi, toimivampi ja tehokkaampi työyhteisö"

"Saada turvallisuus ja nolla tapaturmaa -ajattelu osaksi normaalia työorganisaation (kiinteä osa ammattitaitoa) toimintaa johtamisesta suoritusten toteutustasolle asti. Tehtävää on paljon, mutta hyviä esimerkkejä onnistumisista näkyy ja kuuluu -foorumin toiminnassa."

Foorumin positiivista puolista kehuja saivat esimerkiksi monipuolisuus, jäsenseminaarit keskusteluineen, verkostoituminen, luennoitsijat, intranetin keskustelupalsta ja foorumin lehti. Kriittisissä kommenteissa kiinnitettiin muun muassa huomiota käytännönläheisen aineiston puutteeseen sekä foorumin painottumiseen liikaa turvallisuustoimijoihin. Mikään yksittäinen teema ei kuitenkaan nousut selvästi esille.

" Ohjelman tuloksista mulle ensimmäisenä tulee mieleen nollatapaturmafoorumi. Olis tietysti mahdollista että se olisi perustettu ilman tätä ohjelmaakin, mutta se jää varmasti myös eloon."

"Nollatapaturmafoorumi on hyvä saavutus. Silloin kun se menee yritysten väliseksi yhteistyöksi niin saadaan jotain oikeasti aikaan"

"Nollatapaturmafoorumi on ihan onnistunut, mut sen teho on heikko. Foorumien teho jää uskossa oleville."

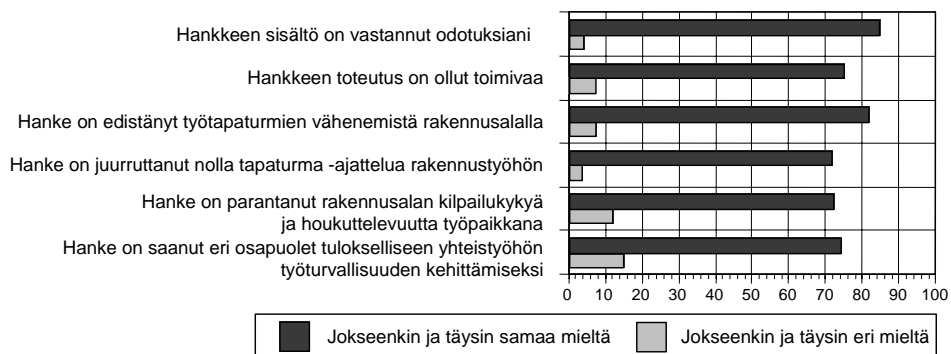
6.3 RaTuKe -hanke

Rakentamisturvallisuuden kehittäminen (RaTuKe) –hankkeella pyritään hyvän työturvallisuuskulttuurin luomiseen rakennusalalla.

Hankkeen tavoitteena on:

- Saada rakennusalan työtapaturmien määrä ja vakavuus jatkuvaan laskuun.
- Juurruttaa nolla tapaturmaa –ajattelu ja sen mukaiset toimintatavat rakennustyömaille kaikkien osapuolten toimintaan.
- Parantaa rakennusalan kilpailukykyä ja alan houkuttelevuutta työpaikkana.
- Saada rakennusalan kaikki osapuolet tulokselliseen yhteistyöhön työturvallisuuden kehittämiseksi.
- Tuottaa rakennustyömaiden käyttöön työkaluja hyvän työturvallisuuden aikaansaamiseksi

RaTuKe –hanketta toteutetaan monitahoisena toimintakokonaisuutena, johon kuuluu tutkimus-, koulutus- ja viestintäprojekteja sekä muita ohjelman onnistumista edistäviä toimintoja. Hankkeen tärkein kohderyhmä ovat rakennustyömaat ja niillä toimivat yritykset ja henkilöt. Seuraavasta kuviosta käy ilmi, että hankkeen profiili on kauttaaltaan erittäin onnistunut. Vastaajista yli 80% on tyytyväisiä sen sisältöön ja siihen, että hanke on edistänyt työtapaturmien vähenemistä rakennusalalla. Myös hankkeen toteutus ja sen eri osapuolten yhteistyösidosnaisuus on ollut erittäin toimivaa.

Kuvio 13. RaTuKe-hankkeen profiili

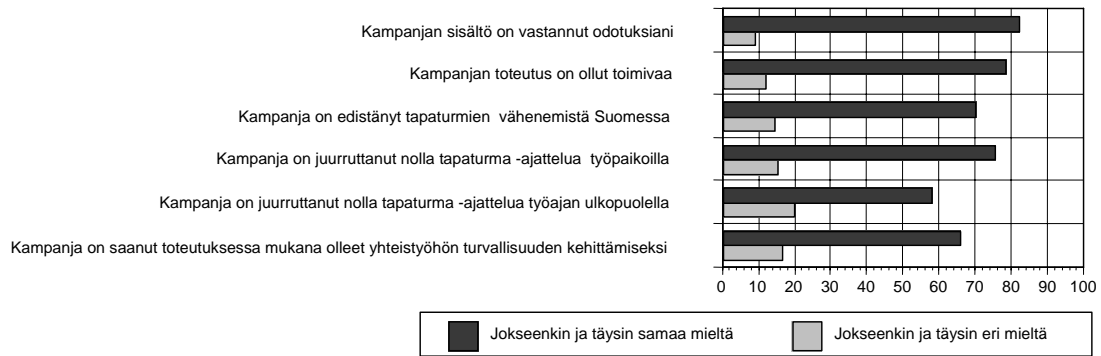
Onnistuneinta RaTuKe-hankkeessa on avoimien vastausten perusteella ollut "järjestetyt koulutuspäivät ja tuotettu materiaali", "rakentamiseen soveltuva koulutusaineisto" ja rakennusturvallisuutta edistävien tahojen "voimien kokoaminen". Ainoana huonona puolena hankkeessa nähtiin olevan se, että siihen olisi ehkä hieman tarvittu lisää taloudellisia resursseja. Tämän avulla sen vaikutukset olisivat olleet vieläkin laajempia ja pitkäkestoisempia.

6.4 Kohti turvallista Suomea -viestintäkampanja

Työtapaturmaohjelma päätti syksyllä 2003 käynnistää kokonaisturvallisuuden edistämiseen tähtäävä kampanjan, jotta turvalliset toimintatavat ja oikea asenne saataisiin osaksi ihmisten käyttäytymistä niin työssä kuin vapaa-ajalla. Vaikuttavuuden lisäämiseksi tavoitteena oli saada kaikki keskeiset suomalaiset turvallisuusorganisaatiot mukaan kampanjan toteutukseen.

Vuoden 2003 ja kevään 2004 aikana käydyt yhteistyöneuvottelut mahdollistivatkin mittasuhteiltaan laajimman Suomessa toteutetun turvallisuuskampanjan käynnistämisen. Kampanja käynnistyi keväällä 2004 turvallisuustoimijoita sitouttavalla tiedotusoperaatiolla, mutta varsinainen herätysisku sekä käytännön toimintavaihe ajoittuivat syksyyn 2004. Kampanja toteuttajina olivat Työtapaturmaohjelman lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö, sisäasianministeriö, Työturvallisuuskeskus sekä Liikenneturva. Lisäksi kampanjassa ovat mukana kaikki merkittävimmät turvallisuuden edistämiseen keskittyvät organisaatiot.

Kuviosta 14 voimme havaita, että myös tämän hankkeen kokonaisprofiili koetaan vastaajien parissa erittäin onnistuneeksi. Ainoa hieman parantamisen varaa jättänyt kohta liittyy siihen, että kampanja ei ehkä ole täysin optimaalisesti pystynyt juurruttamaan nolla tapaturma -ajattelua työajan ulkopuolisissa aktiviteeteissa. Onnistuneinta kampanjassa on ollut sen aito pyrkimys päästä lähelle ihmisten arkielämään ja lisätä heidän tapaturmien ennakkoehkäisyä koskevaa ajattelua. Kampanjan materiaalin katsotaan olevan erittäin korkeatasoista ja puhuttelevaa. Toki kampanjan tehokkuutta ehkä joissain suhteissa olisi vielä entisestäänkin voinut lisätä.

Kuvio 14. Kohti turvallista Suomea –viestintäkampanjan profiili

6.5 Valtakunnallinen tapaturmapäivä

Valtakunnallista tapaturmien torjuntapäivää on vietetty vuodesta 1995 alkaen, aina jonain perjantaina 13. päivä. Päivän tavoitteena on kiinnittää kansalaisten huomio keinoihin, joilla jokapäiväisiä vaaratilanteita voi välttää. Päivä koetaan tärkeäksi, sillä Suomessa on sattunut vuosittain peräti noin miljoona tapaturmaa, joista suurin osa olisi ehkä kuitenkin ennakolta voitu ehkäistä.

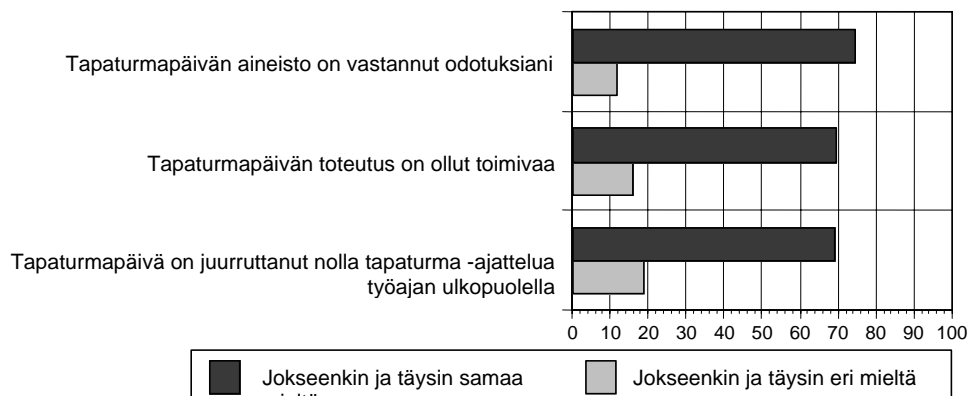
Päivän aikana järjestetään lukuisia erilaisia tempauksia ja tietoiskuja eri puolilla maata. Päivän tavoitteena on myös edistää tapaturmien torjunnan kanssa työskentelevien tahojen yhteistyötä. Aikaisemmin torjuntatyö on ollut hyvin erikoistunutta: työsuojeluväki on edistänyt työturvallisuutta, liikennevalistajat liikenneturvallisuutta jne. Yhteistyöllä on kuitenkin selkeä peruste: tapaturmien torjuntatyössä asiakas – kansalainen – on yhteinen. Sattuu mitä tahansa, kysymys on samasta ihmisestä, ja hänellä on vain yksi henki.

Työtapaturmaohjelma on osallistunut tapaturmapäivän järjestämiseen yhdessä yli kymmenen muun tahon kanssa. Seuraavasta kuviosta käy selville se, että päivän sisällyttäminen ohjelmaan koetaan erittäin tärkeäksi. Tätä näkemystä tukevat myös avoimet vastaukset.

”Julisteet puhuttelivat. Moni ammattimies sanoi hätkähtäneensä tapaturmien määrän suuruutta, kun oli nähnyt julisteet liikkeemme sisääntulossa.”

”Tapaturmapäivä jatkaa useampivuotista perinnettä ja on ehdottomasti tarpeen. Toteutus on aikaisempien vuosien kaltainen, toimiva ja hyvä. Aihe on jälleen ollut ajankohtainen!”

”Herättää ihmisiä yksilöinä ajattelemaan omaa ja muiden turvallisuutta.”

Kuvio 15. Työtapaturmapäivän profiili

7. Ohjelman tuloksellisuus ja onnistumiset

Ohjelman tuloksellisuutta on arvioitu seuraavien kriteerien perusteella:

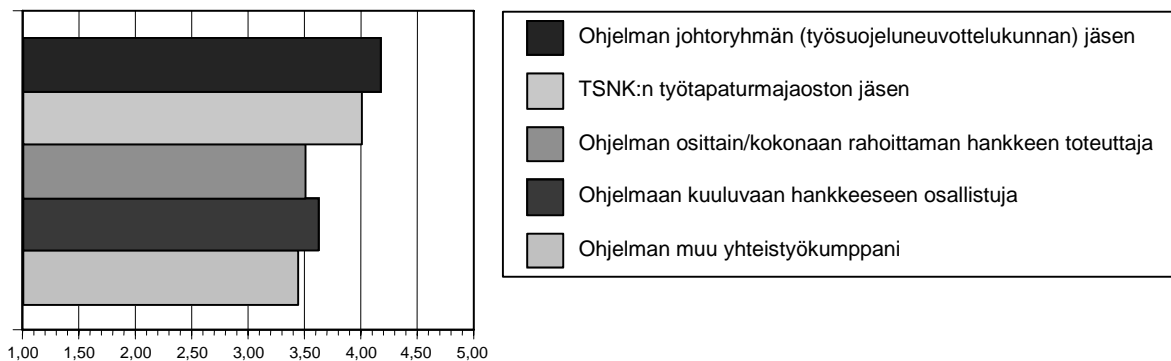
- Ohjelman vaikutukset työtaturmien määrään ja vakavuuteen
- Nollataturma –ajattelun leviäminen työpaikkatasolle
- Valtakunnallisten organisaatioiden toiminnan yhdenmukaistuminen työturvallisuuden kehittämisessä
- Työpaikkojen tietoisuuden kohoaminen työturvallisuuden merkityksestä

Työtaturmaohjelman avulla on pyritty lisäämään tehoa ja vaikuttavuutta työturvallisuuden edistämiseen yhteistyössä viranomaisten, elinkeinoelämän järjestöjen, vakuutusyhtiöiden, työmarkkina- ja yrittäjäjärjestöjen, tutkimuksen rahoittajatahojen, tutkimuslaitosten ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Ohjelmassa pyrittiin osoittamaan painopistealueita, turvallisuustoiminnan tavoitteita ja menettelyjä sekä konkreettisia toimenpide-ehdotuksia pyrittäessä työturvallisuuden jatkuvaan parantamiseen kansainvälisen kärjen tasolle.

Tuloksellisuutta arvioitiin yhdeksällä väittämällä. Ryhmäkohtaiset keskiarvot väittämittäin sijoittuivat välille 2,8–4,8. Korkeimman keskiarvojen keskiarvon 4,3 sai väittämä ”Ohjelma on lisännyt työpaikkojen tietoisuutta työturvallisuuden merkityksestä”. Matalin keskiarvo 3,5 annettiin väittämälle ”Ohjelma on edistänyt kotija vapaa-ajan turvallisuutta sekä liikenneturvallisuutta”.

Keskiarvot ohjelman tavoitteiden saavuttamisen kohdalla vaihtelivat välillä 3,43–4,17. Kaikista tyytyväisimmiksi osoittautuivat ohjelman johtoryhmän jäsenet. Toki joukossa oli mukana myös muutamia soraääniä. ”Asetetut tavoitteet olivat epärealistiset, ei niitä ole mahdollistakaan saavuttaa.” (Kuvio 16).

Ohjelma on saavuttanut sille asetetut tavoitteet

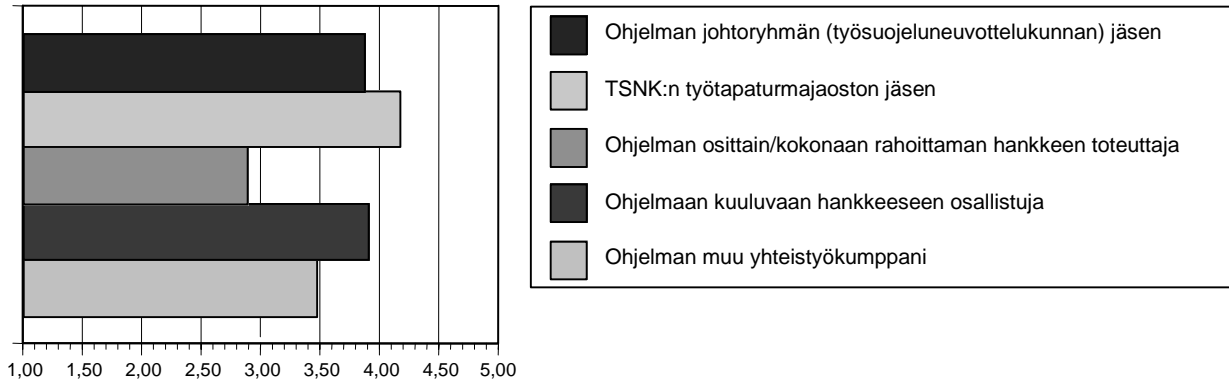
Kuvio 16. Ohjelman tavoitteiden saavuttaminen

Työtaturmajaoston jäsenet olivat keskiarvollaan 4,17 tyytyväisimpiä ohjelman vaikutuksiin työtaturmien määrään sekä vakavuuteen. Matalimman arvon 2,88 antoi ohjelman osittain/kokonaan rahoittaman hankkeen toteuttajien ryhmä.

"Kyllä mä luulen, että ne, jotka ovat olleet tiiviisti mukana tässä, niin meidän osaamistasomme on noussut selvästi. Tietoa ja osaamista tullut lisää ja kun nämä toimijat jatkossakin toivat tällä osa-alueella, niin se on arvokasta sinänsä."

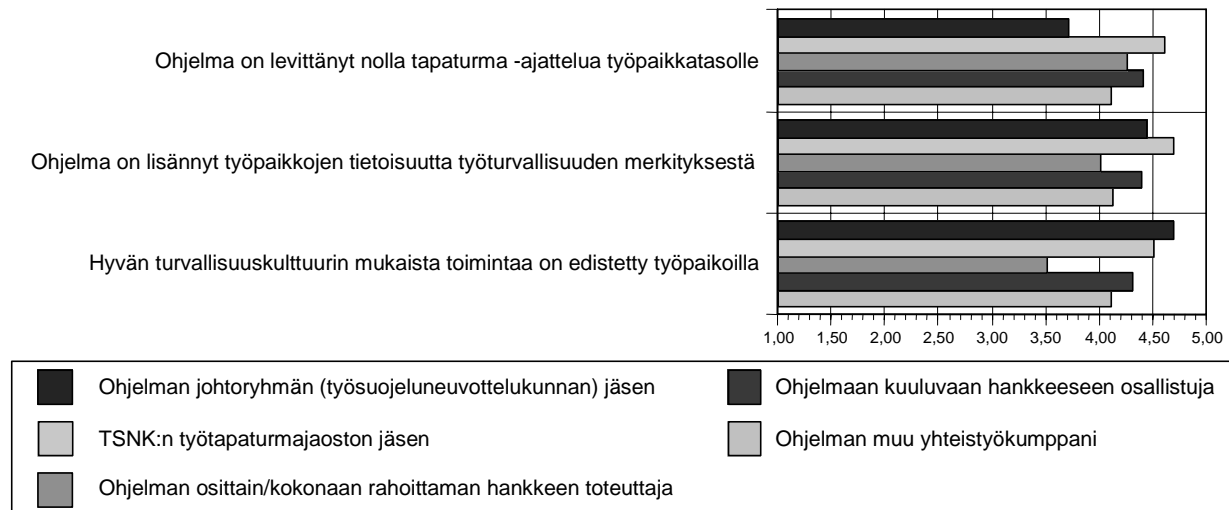
" Jos kysytään Mitä olisi jäänyt puuttumaan jos tätä ohjelmaa ei olisi ollut, niin muutama seminaari"

Ohjelmalla on ollut vaikutuksia työtapaturmien määrään ja vakavuuteen

Kuvio 17. Ohjelmien vaikutus työtapaturmien määrään ja vakavuuteen

Kyselyyn osallistuneet olivat hyvin tyytyväisiä ohjelman onnistumiseen tietoisuuden edistämässä työpaikkatason työturvallisuuden merkityksestä sekä hyvän turvallisuuskulttuurin mukaisen toiminnan kehittämisessä. Ryhmäkohtaiset keskiarvot näiden kolmen väittämän osalta sijoittuivat välille 3,5–4,67.

Kuvio 18. Ohjelman kokonaisvaikutukset työturvallisuuteen

Tuloksellisuutta voidaan kartoittaa myös ohjelman onnistumisten kautta. Kyselyn vastausten ja haastattelujen mukaan ohjelma on onnistunut erityisesti siinä, että se on ollut *innovatiivinen ja ennakkoluulottomasti tarttunut työturvallisuutta koskeviin ongelmiin*. Ohjelman funktio ei ole rajoittunut pelkästään työturvallisuuteen, vaan pyrkinyt toiminnassaan korostamaan sitä, että työturvallisuuden avulla myös ihmisten *kokonaisturvallisuutta* voidaan olennaisesti parantaa. Tämän lisäksi *ohjelman suunnittelua ja organisoimista pidettiin tarkoituksenmukaisena - sekä tunnettavuutta työpaikkatasolla hyvänä*, asioiden kerrottiin olevan esillä myös pienissä yrityksissä.

Ohjelma on pystynyt osaltaan edesauttamaan yritysten välistä verkostoitumista työturvallisuuden saralla. Tämän verkostotyön helminä on luotu uusia ja innovatiivisia toimintatapoja työturvallisuuden edistämisen kentällä. Lisäksi kiiteltiin ohjelman visuaalista ilmettä sekä materiaalien korkealaatuisuutta.

Ohjelman tuloksellisuus

- ❖ **Ohjelma on varsin hyvin saavuttanut sille asetetut tavoitteet**
- ❖ **Ohjelma on pystynyt positiivisesti vaikuttamaan työtapaturmien määrään ja vakavuuteen**
- ❖ **Ohjelma on edistänyt työpaikkatason tietoisuutta työtapaturmien ehkäisemisestä ja yleisen turvallisuuskulttuurin merkityksestä**
- ❖ **Ohjelma on ollut innovatiivinen ja edistänyt yritysten välistä verkostoitumista työturvallisuuden saralla**

8. Johtopäätökset ja kehittämisseuraukset

Riskienhallinnan ja turvallisuustyön näkökulmasta pulmallisia alueita ovat johdon motivaatio, osaaminen ja toimintatavat, kunnossapidon suunnitelmallisuus ja toimintatavat käytännössä, riskienhallinta alihankintaketjutetuissa töissä, sekä työ- ja toimintasuunnitelmiin tulevien muutosten turvallinen hallinta. Näihin haasteisiin vastataan vaikuttamalla turvallisuuskulttuuriin kehittämällä organisaatioiden turvallisuusjohtamista, uudistamalla turvallisuusnormeja sekä suuntaamalla uudelleen viranomaisvalvontaa tekniikan tarkastamisesta organisaatioiden ja järjestelmien tarkastelun suuntaan.

Oppiva organisaatio -teorian käytännön soveltamisesta on toistaiseksi vain vähän kattavia käytännön esimerkkejä⁷ & ⁹. Tätä mallia voitaisiin soveltaa nykyistä laajemmin myös turvallisuustyöhön ja näin kehittää organisaatioita turvallisuusmielessä reaktiivisista organisaatioista ennakoivien ja oppivien organisaatioiden suuntaan. Tässä kehityksessä työturvallisuustyötä ei tulisi nähdä ja siihen liittyviä toimintaohjelmia ei tulisi valmistella ja toteuttaa muista turvallisuussektoreista irrallisina toimintoina.

Työsuojelulla on perinteisesti ollut vahva sidos ammattiliittoihin ja niiden edunvalvontaan. Siitä yhteistyön painopistettä tulisi siirtää nykyistä enemmän muiden turvallisuussektorien suuntaan. Työturvallisuustyön erityistavoite, määrittää konkreettiset toimenpiteet työnteosta aiheutuvien terveydellisten haittojen ehkäisemiseksi, tulee vain nykyistä kiinteämmin ottaa mukaan kehitettäessä kokonaisriskienhallintaa. Koska työmatkatapaturmat kuuluvat työtapaturmiin, muodostuu työturvallisuustyöstä näin luonteva linkki myös liikenneturvallisuustyöhön.

Tuloksellinen onnettomuuksien ehkäisytyö syntyy eri turvallisuussektoreiden työn ja yhteishankkeiden yhteisvaikutuksesta. Onnettomuuksia ennalta estävää työtä kehitetään lisäämällä yhteistyötä eri toimijoiden välillä valtakunnallisella, alueellisella ja paikallistasolla. Eri alojen viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyöllä ja tiedonvaihdoilla kehitetään onnettomuusriskien hallintaa sekä työssä että kotona ja vapaa-aikana sattuvien tapaturmien osalla. Tässä tärkeänä keinona on onnettomuusriskien hallinnan välineistön ja riskienhallinnan täydennyskoulutusjärjestelmän kehittäminen. Työturvallisuussuunnittelua tulee laajentaa liittämällä työturvallisuuden piiriin fyysisen työpaikan lisäksi toiminnan kohteena olevat henkilöt. Näin työturvallisuutta arvioitaessa ja kehitettäessä huomioidaan myös työpaikalla toimivien, asioivien tai hoidossa olevien muiden henkilöiden turvallisuus kuten potilaiden ja oppilaiden turvallisuus.¹

Kehittämissuositus	Perustelut	Kohde
STM:n ohjelmatyön kehittäminen		
1. Jatkossa tulisi harkita tapauskohtaisesti ohjelmien operatiivisen johtamisen siirtämistä ministeriön ulkopuolelle.	Työtapaturmaohjelman antamien kokemusten perusteella ohjelman operatiivisen johtamisen siirtäminen ministeriön ulkopuolelle voidaan pitää toimivana ratkaisuna. Muiden ministeriöiden esimerkit.	Työsuojeluosasto ja STM:n muut osastot
2. Ohjelmasuunnittelun terävöittäminen STM:ssä.	Politiikkatason ja konkreettisen operatiivisen tason toimenpidelistauksen väiltä puuttuu suunnitelma, joka loisi <i>strategiset puitteet</i> ohjelman toteuttamiselle. Tämä tehtävä kuuluu ministeriölle vaikka operatiivinen johtaminen olisi siirretty	Työsuojeluosasto ja STM:n muut osastot

⁹ Sarala, U. & Sarala, A. Oppiva organisaatio. Oppimisen, laadun ja tuottavuuden yhdistäminen. Helsingin yliopisto, Lahden koulutus- ja tutkimuskeskus. Lahti 1998. 214 s.

	ministeriön ulkopuolelle. Ohjelmasuunnittelu terävöityisi sillä, että strategisen johtajuuden kehittämiseen – joka siis joka tapauksessa säilyisi STM:ssä – keskityttäisiin huolellisesti. Ohjelmia voisi käytännön tasolla tulevaisuudessa tehostaa esimerkiksi siten, että niiden strategiset tavoitteet pystyttäisiin paremmin implementoimaan mm. kuntien tasolla/kuntien strategioissa.	
3. Ohjelmaperusteisen rahoittamisen pelisääntöjen täsmentäminen.	Ohjelmien strategisesta suunnittelusta lähtien pitää keskittyä rahoitusvolyymin ja rahoituslogiikkaan. Pitää pyrkiä rahoittamaan hankkeita suhteessa koko ohjelman rahoitusvolyymiin, eli pyrkiä keskittymään suurehkoihin ja käytännön jatkuvuutta toteuttaviin hankkeisiin. Erityisesti pitää miettiä, mikä on TTL:n rooli hankkeiden toteuttajana.	STM:n työsuojeluosasto
4. Rahoituspäätösten läpinäkyvyyttä ja kilpailutuselementtiä tulisi ohjelmärahoituksessa lisätä.	Jos ohjelmärahoituksessa ei ole haku-aikoja tai täsmällisiä yleisesti tiedossa olevia rahoituskriteerejä, lisää se rahoituksen "sisäsiittoisuuden määrää". Eri tutkimuslaitokset pitää saada paremmin tietoisiksi ohjelmien rahoitusmahdollisuuksista, eli ohjelmatiedotusta tutkimuslaitosten suuntaan pitää lisätä. Tämäkin on keskeinen osa STM:n strategijaohjantamisen mallia.	Työsuojeluosasto ja STM:n muut osastot
Rahoittajayhteistyö		
5. Ohjelmien rahoitusinstrumentteina tulisi pyrkiä hyödyntämään nykyistä enemmän olemassa olevia institutionaalisia rahoittajia (esim. Suomen akatemia, TEKES) kytkemällä ne kiinteäksi osaksi ohjelmaa jo suunnitteluvaiheessa.	Ongelma: monet eri tahot rahoittavat samoja hankkeita ja samoista hankkeista tehdään lukuisia rahoituspäätöksiä. Työtaturmaohjelmassa hyvät yhteydet toimivat jo TSR:n suuntaan ja tämän-suuntaista yhteistyötä voitaneen jatkossa vielä kehittää myös muiden rahoitusinstituutioiden suuntaan.	Työelämärahoituksen kokonaiskuvan hahmottamisesta ei vastaa tällä hetkellä kukaan. Suositus koskee periaatteessa siis kaikkia rahoittajatahoja.
Työturvallisuuden edistäminen		
6. Hallinnonalarajat ylittävän yhteistyön lisääminen työturvallisuuskysymyksissä kehittämällä eri ministeriöiden yhteistä kokonaisvaltaista turvallisuuskulttuuria edistävää toimintaa.	Ongelmana muiden ministeriöiden (kuin STM) sitoutumattomuus. Ulkopuolinen toimija ei ole sidoksissa mihinkään tiettyyn ministeriöön	STM yhdessä muiden ministeriöiden kanssa.
7. Vertailufoorumien ja muiden keinojen hyödyntämisen lisääminen työturvallisuuskulttuurin kehittämisessä.	Erilaiset vertailufoorumit (kilpailut ja työturvallisuuden laatuvertailut) ovat osoittaneet toimivuutensa työtaturmaohjelman oheistuotteina. Erilaisten vertailufoorumien avulla yritykset saavat tietoa toistensa työturvallisuutta koskevista toimenpiteistä ja kehityssuuntauksista. Vertailufoorumit saattavat myös lisätä yritysten välisen synergian lisäämistä työturvallisuuden saralla.	Työturvallisuuskentän toimijat ja rahoittajat sekä yritykset.

- 2006: 1 Anita Haataja, Maija-Liisa Järviö, Esko Mustonen. Talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi. Pilottihanke sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta.
ISBN 952-00-1928-6 (nid.)
ISBN 952-00-1929-4 (PDF)
- 2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma vuodelle 2006.
ISBN 952-00-1933-2 (nid.)
ISBN 952-00-1934-0 (PDF)
- 3 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tulossopimukset kaudelle 2004-2007. Tarkistusvuosi 2006.
ISBN 952-00-1937-5 (nid.)
ISBN 952-00-1938-3 (PDF)
- 4 Seppo Tuomola. Kansallisen terveyshankkeen piiriin kuuluvan hankerahoituksen vaikuttavuuden arviointi. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1939-1 (PDF)
- 5 Ehkäisevää huumetyötä nuorten työpajoilla kehittävän hankkeen loppuraportti.
ISBN 952-00-1940-5 (nid.)
ISBN 952-00-1941-3 (PDF)
- 6 Rikoksista rangaistujen tuen tarve. Suositukset yhteistoiminnalle. Vankien jälkihuoltotyöryhmän raportti.
ISBN 952-00-1942-1 (nid.)
ISBN 952-00-1943-X (PDF)
- 7 Lasten tuetut ja valvotut tapaamiset.
ISBN 952-00-1944-8 (nid.)
ISBN 952-00-1945-6 (PDF)
- 8 Terveydenhuollon valtakunnallisen tietojärjestelmäarkkitehtuurin periaatteet. Alueellisista ratkaisuista kansalliseen kokonaisuuteen.
ISBN 952-00-1948-0 (nid.)
ISBN 952-00-1949-9 (PDF)
- 9 Christel Lamberg-Allardt, Heli Viljakainen ja työryhmä. D-vitamiinitilanteen seurantatutkimus 2002-2004.
ISBN 952-00-1952-9 (PDF)
- 10 Päivähoitopaikkojen tilat ja turvallisuus. Helsingin ja Oulunsalon päivähoitohenkilökunnalle sekä lasten vanhemmille ja hoitajille suunnattujen kyselyjen tulokset. Toim. Airi Palosaari ja Olli Saarsalmi.
ISBN 952-00-1953-7 (nid.)
ISBN 952-00-1954-5 (PDF)
- 11 Kansallinen varautumissuunnitelma influenssapandemiaa varten. Kansallisen pandemiavarautumisen työryhmän ehdotus.
ISBN 952-00-1985-5 (nid.)
ISBN 952-00-1986-3 (PDF)
- 12 Niilo Färkkilä. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksupolitiikan ja maksujärjestelmän uudistaminen. Lausuntoyhteenveto toimikunnan mietinnöstä. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1987-1 (PDF)
- 13 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantaraportti sosiaali- ja terveysministeriölle vuoden 2005 toiminnasta.
ISBN 952-00-1988-X (nid.)
ISBN 952-00-1989-8 (PDF)
- 14 Hallituksen tasa-arvo-ohjelman (2004-2007) seurantaraportti. Maaliskuu 2006. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1960-X (PDF)
- 15 Ehdotus sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon talousarvioehdotuksen rakenteen ja selvitysosien sisällön uudistamiseksi.
ISBN 952-00-2000-4 (nid.)
ISBN 952-00-2001-2 (PDF)

- 16 Niilo Färkkilä. Lasten päivähoidon tilannekatsaus. Syyskuu 2005.
ISBN 952-00-2002-0 (nid.)
ISBN 952-00-2003-9 (PDF)
- 17 Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. Toim. Sanna Parrila.
ISBN 952-00-2008-X (nid.)
ISBN 952-00-2009-8 (PDF)
- 18 Terveydenhuollon varautumiskoulutuksen haasteita. Selvitys häiriötilanteiden ja poikkeusolojen koulutuksesta ammattikorkeakouluissa ja lääketieteellisissä tiedekunnissa.
ISBN 952-00-1962-6 (nid.)
ISBN 952-00-1963-4 (PDF)
- 19 Alkoholiolet EU-Suomessa. Kulutus, haitat ja politiikan kehys 1990-2005.
ISBN 952-00-2010-1 (nid.)
ISBN 952-00-2011-X (PDF)
- 20 Alkoholförhållandena i EU-Finland. Konsumtion, skadeverkningar och policyramar 1990-2005.
ISBN 952-00-2012-8 (inh.)
ISBN 952-00-2013-6 (PDF)
- 21 Alcohol issues in Finland after Accession to the EU. Consumption, Harm and Policy Framework 1990-2005.
ISBN 952-00-2014-4 (print.)
ISBN 952-00-2015-2 (PDF)
- 22 Carita Lahti, Sini Jämsén, Saara Tarumo. Samapalkkaisuuteen palkkausjärjestelmämuutostuksin. Työn vaativuuden ja henkilön pätevyyden arviointi Suomessa.
ISBN 952-00-2016-0 (nid.)
ISBN 952-00-2017-9 (PDF)
- 23 Valtioneuvoston vammaispoliittisen selonteon tausta-aineisto.
ISBN 952-00-2020-9 (nid.)
ISBN 952-00-2021-7 (PDF)
- 24 Työurat pitenevät? Veto-ohjelman indikaattorit.
ISBN 952-00-2030-6 (nid.)
ISBN 952-00-2031-4 (PDF)
- 25 Lastensuojelulain kokonaisuudistustyöryhmän muistio.
ISBN 952-00-2032-2 (nid.)
ISBN 952-00-2033-0 (PDF)
- 26 Varhaisen tuen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa. VarTu -hankekuvaus 2004-2005.
ISBN 952-00-2041-1 (nid.)
ISBN 952-00-2042-X (PDF)
- 27 Rakennusalan terveystarkastusten seurantarekisteri.
ISBN 952-00-2043-8 (nid.)
ISBN 952-00-2044-6 (PDF)
- 28 Valtakunnallisen työtaturmaohjelman arviointi.
ISBN 952-00-2045-4 (nid.)
ISBN 952-00-2046-2 (PDF)